

Republic of Namibia

**MINISTRY OF EDUCATION, INNOVATION, YOUTH,
SPORTS, ARTS AND CULTURE**

JUNIOR SECONDARY PHASE

**KHOEKHOEGOWAB FIRST LANGUAGE
SYLLABUS**

GRADE 8 & 9

**For implementation:
Grade 8 in 2025
and
Grade 9 in 2026**

Ministry of Education, Arts and Culture
National Institute for Educational Development (NIED)
Private Bag 2034
Okahandja
Namibia

© Copyright NIED, Ministry of Education, Innovation, Youth, Sports, Arts and Culture, 2024
Khoekhoegowab First Language Syllabus Grade 8 & 9

ISBN: 978-99945-2-544-7

Printed by NIED

Website: <http://www.nied.edu.na>

Publication date: December 2024

!Khō+gāb

1.	‡Gae‡gui‡gās	1
2.	!Khō+gāb	1
3.	!Gabadi	1
4.	Hoana !khō+gā hā !gau!nās	2
5.	!Gaellares nau !khā!khā!âgu tsî hoa !khā!khā!khō+gāb !khaidi !kha	2
6.	!Gau!nās tsî !khā!khāsen !gaugu	6
7.	!Harib-lams !khāsigu	7
8.	!Khō!namis !khā!khāsens !khō+gāb dis Xrat 8 & 9	9
9.	!Khā!khāsens !khō+gāb	10
9.1	!Gās tsî !hoas	10
9.2	Khomais tsî xoas	13
9.3	Gowasîsenūs tsî mîdilluib	24
10.	!Hara!âis	28
10.1	Garu-a !hara!âis	28
10.2	Xratgu xoa!gā!gās	30
10.3	!Hara!âis !gūbadi	31
10.4	Garu-a !hara!âis: khoratuisa daollgaus	32
10.5	Kurib-lunis-lâis: khoratuisa daollgaus	35
10.6	!Kharus !gôab	37
A	‡Âkhaob: Mîdisaogub	39
B	‡Âkhaob: Amke-aibe mâi-ailâs	42
C	‡Âkhaob: Daollgausa xoas	43
D	‡Âkhaob: Garu-a xoas (!amllareb)	44
E	‡Âkhaob: Garu-a xoas (!nubu !âdi)	45
F	‡Âkhaob: !Hara!âis !Gôan ‡Haweb ‡Guro Gowagu dib Xrat 8	46
G	‡Âkhaob: !Hara!âis !Gôan ‡Haweb ‡Guro Gowagu dib Xrat 9	47

1. #GAE#GUI#GĀS

Nē !khā!khā#gaekhâib ge #âibasenhe ra !khā!khāsens tsî !hara!âis Khoekhoegowab #Guro Gowab Junior Sekondere (#Amlgapi) !harib diba ra xoa!gā!gā. !Khā!khā!âb aseb ge Khoekhoegowab !khā!khā#gaekhâiba Gowa#anôa!nâs tsî Xoa#ans !harib !khā!khāsens dib !nâ !khā!khā!khô#gāb !nâ ra !nâ.

2. !KHŌ#GĀB

Khoekhoegowab !nâ !khā!khāsens tsî omkhâisens ge #hâ#hâsaba !khā!khāsenaona hō!âsens, !gâi !gaub !nâ !gawa!sens tsî lō-aisa !sisa #gui !hao!nâsigu hâ!nâ !hûhâsib !nâ omkhâis !aroma. !Hao!nâsib tsî !haosi !naetigu ge gowab !kha ra !gû!lare, tsîn ge !khā!khāsenaona !nâs !kha !gûsi gowab di !hao!nâsiba omkhâisa nî !nâu!â, tsî !nâsa nau !hao!nâsigu !kha !gopelnôs !aroma !gao!gaob ase nî sîsenû. !lîn ge !nâs !kha !gôa!gâsa !kharaga !gaugu #an tsî hō!âdi tsî !gaellaredi di amasiba nî !nâu!â tsî omkhâi, tsî !khâ !laeb ai !gam !gôa!gâsa !lîn di #hunuma !lîkhoesis tsî ū!oasa tanisen!gauga nî hōbasen.

Sada #guro gowab, Khoekhoegowaba #hanu!lî gowab, !Apa!aob !kha !khā!khāsenn!ares ge !gamgowaxasiba nî hui!nâ, tsî di ge ôa!nâde ra !gau !gâi !gaellares !gamgowaxasib tsî #ansomkhâisens hâra !laegu hâsa. Hoa gowakha !nâ !gaisa !khāsiga ūhâs ge hoa!nâ-aixase !nâsa !gau!nâs di !gâi!gâga sî!nâsa ra !aroma. !Khā!khāsenaon ge !Apa!aoba !nâsa !haesib tsî !gâi sîsen#uib !kha nî !khā!khāsen, !lîn ga !gûsi gowab di !khāsiga !khômâi tsî omkhâio.

!Ō-aisa #anai!khais #guro gowaba !khā!khāsens dis ge xoa#ansa !khā!khāsens !nâ !lgoe. Xoa#ans ge #an tsî hō!âdi khoen !nâ !hao!nâsib din dide !gau#ui, tsî xoa#ansa !khā!khāsens ge !khā!khāsenaona nî !lkhâ kaiba !n #ans tsî !khoab khomais ra mâb kōse #gâsoasa hō. !Nâ !laeb #ûb ai nî !lîna hui !n !nâu!â mâtib gowaba ra sîsen !khaisa, tsî mâtib ra sîsenūhesa lō-aisa #âibasendi tsî sîsen#uigu !aromasa.

3. !GŪBADI

!Gūbadi #guro gowaba !khā!khās didi ge nî:

- !gai!gai!nâ !gâi #âilgauba gowab !oagu tsî omkhâi !gôa!gâs #û#ûxasib gowab tsî !lîb xoa#ans #ama;
- !gâi!gâi!nâ !khāsiba !aromadi ai gowaba sîsenûs !nâ, !n !khā!khāsenaona !gâi!gâb !kha !lâlâsen !gubis !auga hâ !hûbaib !kha;
- !gai!gai!nâ #nuw!lkhāsiba gowaba !âisen rase sîsenûs tsî #âilgauga !khawa #âi-unus !kha; tsî
- !gai!gai!nâ !khā!khāsenaona !n !gora!gâ rase #âisa mâtib ra gowaba lō-aisa sîsen#uib tsî #âibasendi !aroma sîsenūhe !gauba, xoa#ans tsî #ansa !khô#gā hâ !âdi tsî !hoagowab !nâ;
- !gai!gai!nâ !khā!khāsenaon di !lîhō!âsens tsî !nâu!âs #ûsigu, ū!oasa tanisen!gaugu tsî #gomdi naun dina, #gui gowan tsî !hao!nâsiga ūhâ !hûhâsib !nâ;
- !aro!nâ nau !khā!khā!âgu !khā!khāsenaon diga, !lîn di #âilgaugu, oresa !gomsina hōbas tsî !nâu#harugus !khāsigu tsîna omkhâis !kha, hîa nau !khā!khā!âgu !nâ ra sîsenxa kaihega.

4. HOANA !KHŌ+GĀ HĀ !GAU!NĀS

Hoana !Khŏ+gā hā !Gau!nās ge a mā !guilguibe !gōa-i hoa-i di †hanu tsī !lhaos tamas ka io !ā !khā hoa loasa saogugu tsī !oabadi !gau!nās ra !naetisa skolgu !nā māna. Nēs ge !gaol!guihe hā !gaol!gaob †khā!nāsa mās tsī †an!gās !kharagagusib hā hoa !gōan !laegu ra hōheb dis tsī hoa !nōa-aixūn !khā!khāsens daob !nā māna ra ūbē. †Guro gowab !gau!nā-ao-i †Am !Gapi !harib di-i ge !nā-amaga nī dītsā !nubusina ūhā !khā!khāsenao-e !khŏ+gāsa, nē !khā!khā+gaekhāiba !nā !khā!khāsenao-i di †hāsigu !oa !gorasa !gau!nā!gaugu tsī huisenūxūn !nā-ū †hābasa i a khami unus !kha, māsa i ase !Khā!khā!khŏ+gāb !Amlareb Hoana !Khŏ+gā hā !Gau!nās (2023) dib !nā.

!Khā!khāsenaoon hā !gaisa !nubusina ūhān tsī !naetisa skolga !lhaosa xu domdore !loan ge !līn di †hāsib !oa !khā!khāsensa †khā!nās !khaidi, huiril!khaidi tamas ka io !ō-aisa skolgu !nā nī ū+gāhe, !līn nī !khawa !naetisa skola ī !khā i kao !hao !khās kōse.

!Khā!khāsens !khŏ+gāb nē Khoekhoegowab !khā!khā+gaekhāib dib ge hoa surikha ra ī !khā kaiba ī kha !guitikōse !hao, tsī ra mā-am surib mŭ+gā!gaugu nī !hoa†amhe !khaisa, aorekhoegu tsī tarekhoedi di mŭ+gā!gaugu ū!oasa tanisen!gaugu †ama hāgu tsīn !khŏ+gāsase. Suri†nao+nŭ!khās †ama hā †ansa khuis, māti di †hanimāide surib !guitikōsib ai hās tsī mātib nī surib di !guitikōsiba hoa !harigu ūib digu ai aimāihe !khaisa gowālīhesa. !Gau!nā-aon ge !huru!lā!hursa sīsenū !khā suri†nao†naohesa !gau!uis !aroma, tsī !khā!khāsenaoon !gau!nā !khā mātīn nī !āde !oe!ā tsī †an†uisa suri†nao+nŭ!khāsa xu di a !norasasa.

5. HOA !KHĀ!KHĀ!ĀGU TSĪ !KHĀ!KHĀ!KHŌ+GĀB !KHAIDI !KHA HĀ !GAELĀRES

Hoa !khā!khā!khŏ+gāb †āi†am!kkhaidi ge †namipeb !gau!nās, HIVs tsī AIDS, khoesi †hanugu tsī !laesigaosis, †ans tsī !nāu†harugus texnoloxib tsī daob !norasasib tsīna. Nē !khaidi ge †hanusi !khā!khā!khŏ+gāb !nā ge †gāxa-ūhe, mās hoas !ō-aisa !khŏ!khōsasigu tsī !goa†uide Namibiab di !hūhāsiga !khŏ+gāba hā amaga. Nē !khaidi ge hoa !harigu tsī hoa !khā!khā!āgu !nā nī gowālīhe. Hoa !khā!khāsenaoon ge nī:

- !nāu!ā !khŏ+gāb nē !khŏ!khōsasigu tsī !goa†uidi diba;
- †an mā sīsen†uiban nī sada di !hūhāsib tsī !līb di ū!lgaub māsib ai nēsi tsī !goaxa !laeb ai ūhāsa;
- !nāu!ā mātīn nī nē !khŏ!khōsasīn tsī !goa†uina !hūb !nā tsī !hūbaib ai gowālīhe !khaisa;
- !nāu!ā mātīn !āsa !huru !khā !khaisa nē !khŏ!khōsasigu tsī !goa†uide gowālīs !nā !līn di skoli tsī !hūhāsib !nā.

Dana !khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi ge sao ran ase ge †gai†nŭ!khāhe:

- !Khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi sada nī sada ga sada !aub !urudi tsī !luiga !ūi!gā tsī †hanuse †gae†gui tama io !oadi;
- !Khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi sada nī !oadi HIVs tsī AIDS xa ra !aromahedi;
- !Khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi sada nī !oadi †urusiba ra tsā!khā !gomsin hā †namipeba luriluris, †khawusa draindi māsib tsī lapob xa ra !aromahen;
- !Khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi !laesigaosis tsī !hūhāsib māl!posa a tsā!khā !khādi hā ra !guitikō-o!nāsib tsī †gae†guilgaub hā †hanugu tsī !ereamxasigu tsīna ra mŭ!haran xa !aromahedi;
- !Khŏ!khōsasīn tsī !goa†uidi sada nī !oadi †khabusa !nāulnamxasib daob !norasasib !garagu xa ra !aromahese;

- ǀKhōǀkhōsasin tsǀ ǀgoaǀuidi sada nǀ !oadi ǀgui !hūbai kais !gomsin xa !aromahe hāse.

Sao ra tafeli !nā mā aolǀguigu ge ra dǀtsā-ūhe ǀgau!nā-aona daolǀgausa ǀn hoa ǀkhāǀkhā!āgu !nā ra hōhe ǀhōga ǀgā!nāgu kai ǀǀn di tsēkorobe gowaba ǀkhāǀkhās !nā. ǀGau!nā-aon ge ǀǀn di ǀhunuma ǀāiǀam!khaidi tsǀ ǀlaxasina laro ǀkhā tamas ka io nēna unu ǀkhā ǀgōan hā ai !harib tsǀ !gāi!gāibasens ai !gao!gaosase.

Hoaraga Ikhō+gāb Inā hōhesa Ikhais	#Āi+amikhais	IĀxasin mā Ikhāsib hoab Iaroma			
		IGās	IHoas	Khomais	Xoas
#Namipeb IGaulnās	- Tarena sada di #namipeba ra kuru+ui? !Hanagu tsī khoakhoasens !Aulū!gās - Hain tsēs	Igā Iās Iga #ans hīa #khanirogu ai xoasasa māisaogu-unus Iaroma	- dī!nā Iaub #ansa-e tamas ka io Iaub Iū!gā-ao-e - ai#homisa Ihoas, gowallīs tamas ka io #gaenam!gāgus, aillg. Māti da Igam-i/elektib tsīna nī sāu; Ikhāe lurilurisa	- khomai Iāna, aillg. Haina skol!hūs ai #gās - Iguirō mīde #hanu #āibasens Ikha Iāsa xu khomain rase	Sī#khanis Igōa!gās disa xoa Iā!khōmāi-ao-i sadu Iās di-i hīa go Haina #Gās di tsēs sadu skoli tawa go hā is Inā goro Ilhao-e
Khoen IGaulnās	- Namibiab khoen tamas ka io Ihaodi - Namibiab di Iḡellaeb di Inae!khais - Ū!lgaub sada Ihūb/Iādi Inā	- Igā Iās Ū!lgaugu #ama ra Iḡūs Iga tsī #hanu Ireamde sao - Igā #ans hīa ra khoen di Iarosens tsī Ū!llaeb Iāubasens hīa Namibiab Inā hās Iga tsī Ikhā!āis di dīde Iream	- Ihoa#am: - Namibiab di Iḡellaeb Inae!khais: khoen hīa ge sīsē#uiba Namibiab di Inae!khais ai Ūhā In. #gaenam!gāgu: - Sada nē da Ūhā khoen di Iarosensa māba Ikhā da a?	- tani!kharu #ans hīa ge Namibiab di Ihaodi #ama dīheba tafeli ai - khomai Ihū#haweb/karta Ūib Iāubasens #ama (Social Studies #khanis Inā kō)	- Ilgau+ui#hawega kurus: Ikharaḡa Ihaodi hīa Namibiab Ilaesa ra dī+ui di - tani!kharu #ansa Ihū#hawega xu tafelgu Iga
#Ans texnoloxib	- omkhāis #ans texnoloxib dis - Ilnāu#harugus Ikhaidi #oa#amsa hō+ui-aon tsī hō+uisa xūn	- Igā mī!gā!gādi Iasa IT (#Ans texnoloxib) tsī xoa#amdi Iga, aillg. kompilers di Iān - Igā Igaruben khoen #ama hān Iga (Newtoni, Deweyb, Curien, Belli, Pascali) tsī saogub #āilgaugu diba #khanilārogu ai	#hōa#gares/ - Tsi#hōa#gares saoguba Igubis Inā: sīsē#uib #Ans texnoloxib (ITs) dib Ikhā!khāsens ai, aillg. Internets, Tsi#hōa#gares tsī #hōa#gares saogugu	- Inaikhomai Iās hīa ra #Ans texnoloxib xa Igūsa tsī Inō!nā Ilaeb di Igaraba / dītoā tafela, aillg. Tsi#hōa#garesa mālāe ge #āi+uihe - khomai tsī Iream khomailādi hīa Iō-aisa #an+ui-aon #ama ra Igūde	Inō!nā Igara xrafiksa, Ilgau+ui mātikō Igōan Tsi#hōa#gares, #hōa#gares, selfoni, kompilersa Ūhāsa

Hoaraga !khō+gāb Inā hōhesa !khais	#Āi+am!khais	!Āxasin mā !khāsib hoab !aroma			
		!Gās	!Hoas	!Khomais	Xoas
Khoesi #hanugu tsī !laesigaosis	• a!lgū kai !naetib #khīb dība • !nāu!ā !hao!nāsib tsī !kharagagusiba • #hanugu tsī !ereamsenxasigu • Afrikab !gōan dī Tsēs	• !gā !ās hīa ra #hanugu tsī !ereamxasigu xa !gūs !f tsī dītoa !kharaga !gui#amde, • aillg. ama a / ama tama. !guiro, !nubu !ereamdi, ts. !n.	• !hoa !kharaga !hao!nāsigu #ama (gowab, saran, #ūn, ts. !n.) • !hoa #hanugu tsī !ereamxasigu #ama (xoallguib / !hū#hanub) • !hoa#am !!Gau!nās #Hanumāsa, 2001ro kurib disa, ix-!f !āb – !gui-aisa skol#gās xa ra !gūba	• !naikhomai !kharaga !āna tsī mū!ā aillgaudi #khawadīb dīde mās hoas !nā • !khomai !āde !gōana ra !gāi mū#uiba !fīn dī #hunumā khoesis #ama māde tsī !kharaga !āxasina dītoa, aillg. ama /ama tama, !nubu tsī gaxu!nā !ereamdi !āxasin, ts. !n.	• xoamāi mati du #khīb dī kuru-ao !khā !khaisa • sī#khanisa !lāudīn sadu skoli ai hān #ama • sa xa xoa re • xoa re !gōagus #ama (!hao!nāsigu/ #gomdi)
HIVs tsī AIDS	• !Gāi mū#uib !kha HIVs tsī AIDS !kha ūis • #Hīhesa !khaes • Khoesi #Hanugu !nān #hīsan tsī tsā!khāhe hān digu	• !gā !ās !ga tsī !eream ama a/amatama dīde • !gā #ans hīa videob/!gae#hōas HIVsa ūhā khoen dīb/dis !ga, f !homalhomasa #āibasenga ai#homi	• dī!nā - !ās dī #urusib māisa-e HIVs tsī AIDS #ama, !hao!hao #ansa (!gubis !āxasin) • #gaenam!gāgu - !gāi i asa HIVs dī māsiba #ansa	• !naikhomai !khomai!āsa !khaes dī māsigu #ama • #ansa tani!kharus: !hū#haweb khoen dī !gōab dīb – ūib !āubasens !kharaga !kharigu digu Namibiab !nā	• xoamāi #ans hīa ge !hoas dī !āxasib !nā !hao!haohesa tafeli/kart ai • !gau#ui#hawegu !khaebasens dī haisi-amde ūhā gu • !eream dīde #hōa#gares !gam!lares/CDB ai tsī ama !khaide !khō+gā !am!laresa xoa
Daob !Norasasib	• !!Hūi !ereamxase (xūib, sō!ōan, !huwulhuwusenxūn) • !Gāi !nari-ao kai • Daob tsū!gāgu dī !aromadi • Daob !norasasib dī hōhō!nādi	• !gā !gau#uidi / xoasa !ādi daob !norasasib hōhō!nādi dīn !f, tsī !fīn #ama hā dīde !eream • !gā !ādi hīa khoen, audon tsī daob tsīn ra tsū!gāga !aromas !nā !huru !ādi !ga	• !gam sīsen#uib xūib, !huwulhuwusen- • xūn tsī sō!ōan khoe-i !khāsib daoba !norasase sīsenūs dīb ai ūhāba • #āisa ra #gaebē xūn !narihe garu soab ain • !gam daob !norasasib !garugu #ama !nū!gū-aoase, !urihā!gapi-aoase tsī audon !nā #nōa !narisao-aoase	• !khomai !ān hīa !gōaqqu khoen xa ge !aromahe tsū!gāga ra !gau#uina • !khomai !ān tanisen!gaub !gāi !nari-aon tsī !nū!gū-aon dīn #ama hāna	• xoa daob !norasasib tsī !huwulhuwusenxūn #ama • internets / !nīpa ōa #ans hīa !khaidi hīa ra daob tsū!gāga !aromana tsī !am!lareba xoa • !nans ase nau !khā!khāsenaona !hurullnāba daob !norasasib hōhō!nās ase

6. IGAU!NÂS TSÎ IḲHĀIḲHĀSEN IGAUGU

IḲhāiḲhāsenao-i ai a !ammāisa !gau!nâs

!Gau!nâs tsî IḲhāiḲhāsens di !gaub ge !gôa-i ai a !ammāisa, ministris di xoallguigu tsî IḲhāiḲhāsenao-i ai !ammāisa !gau!nâs di †āilgaub !amllareba ai a !gao!gaosa. Nē IḲhāiḲhāiḲgaub ge ra loasa †û†ûxa IḲhāiḲhāsensa llawollawo sao ra !gaollguigu ga sîsenxa kaiheo.

!Gūbas ge !nāu!ā rase IḲhāiḲhāsensa omkhāisa, tsî IḲhāsigu tsî ū!oasa tanisen!gaugu tsîna !hûhāsib di omkhāis kōse ra sî-ū. Tsoatsoas !gau!nâs tsî IḲhāiḲhāsens dis ge a !nā ama !khais IḲhāiḲhāsenao-ra skoli !ga !khūsib †ans tsî !hûhāsi †an tsî hō!āsa !khî-ū !khaisa, hîan ge garu ase omaris (laokhoen), !hûhāsib tsî sîsenllareb hîa †namipeb !kha hâb !nâ-ū hōna. Skoli !nâ hâ IḲhāiḲhāsens ge IḲhāiḲhāsenao-i di ai!â hâ †ans di †an-tsî-hō!āsa sîsenxa kai, !lîs ai om, khora†ui tsî nî !goa†ui.

IḲhāiḲhāsenao-ra ge hoan xa !nāsase ra IḲhāiḲhāsen !lîn ga IḲhāiḲhāsens di !laxasib !nā !gapimâ hâ !harib ai ūitsamase !hao, laro tsî kuruxasib !â kaio. !Nā !laeb †ûb (†hanib) ai i ge mâ IḲhāiḲhāsenao-i hoa-e !lî-i di aitsama hâ †hāsin, !haesib IḲhāiḲhāsens dib, †an tsî hō!âdi tsî IḲhāsigu tsîna ūhâ. !Gau!nâ-ao-i ge nî IḲhā i i mûhō ka hō!â IḲhāiḲhāsenao-ra di †hāsigu, IḲhāiḲhāsenhe nîse i sîsennni, tsî mâtî di nî IḲhāiḲhāsens di †an tsî hō!âde !gau hāse unuhe !khaisa. !Gau!nâs di dīlgaugu ge !nā-amaga nî dawa ka dawahe, xawe gu ge nî unuhe IḲhā !gāise !amllaresa saogubese hâ IḲhāiḲhāsendi !nâ.

!Gau!nâs !gaugu †guro gowab !nâ

†Guro gowaba !gau!nâs !nâ i ge !gau!nâ-ao-e IḲhāiḲhāsenao-ra di †gao†gao!nâs khomais tsî xoas disa nî †hunuma huisenxūna sîsenūs, IḲhāiḲhāsenao-ra di ūigu !kha !gaellares, !lream!nâhe ra !gubide †nuwis hîan IḲhāiḲhāsenao-ra !ao tamase dīsā !nâ IḲhās, tsî IḲhāiḲhāsenao-ra !lî!nābe tsî xoasa !âdi !kha sîsenllare kai. !Gau!nâ-aon ge gowa†ansese †hanullise xoallguisa !harib gowab diba aillgause !hoas tsî xoas !nâ nî t̄ba. IḲhātin ge !lîna !khā rase khomais dīlgaugu, xoasa !ās di !amllarelgaugu, tsî kaise !gāsase mīdilluiba omkhāis ai †āisa †nūisa nî aillgauba tsî !gāsase nî !gau!nâ.

Gowab di IḲhāsigu ge †gā!nāgu rase nî IḲhāiḲhāhe, aillg. !nāu!ā rase khomaisa !gāi!gāis ge khomais !guisa !khō†gā tama i tsî xoas, !hoas, !gās/mûs, !gapi!harib †āilgaub, gowab tsî mīdilluiba †ans, tsî mâtits ra khoetsa IḲhāiḲhāsen !khaisa hō!ās di IḲhāsigu tsîna hoana !khō†gā hâ. Gowab di !gaollguigu tsî lasa mīdilluib ge aibe sîsenū!nâhe ra !nāmāb !nâ-u nî †gae†gui†gāhe, tsî !nās khao!gā !gāsase IḲhāiḲhāhe tsî nî IḲhāpesenhe, tsîna ge !nās khao!gā IḲhāiḲhāsenao-ra !ēsa nî māhe !n †ansa !guilgui !gaollguib tamas kai o lasa mīdilluiba !nāmāb tawa !gau hāse sîsenūs !kha.

Gowa†ans ge !luru !ās †guro gowab disa tsî i !gau!nâ-ao-e !gôa!gās tsî !khoab hoa genregu (lāgu) disa nî aimāi, tsî IḲhāti xoa-ao-i ra lō-aisa !gaugu tamas ka io hō!âde †nuwis !aroma gowaba sîsenū !gauba nî !nāu!ā. !Gubis ge nî xoasa !ân xa !khū hâ †namipeb ase i, tsî khomai!hōasa ūhâ hîa !gailgarun, !gae†hōan tsî !huru!āna ūhāsa, tsî !gau†ui†hawegu hîa âi-âis !gaipetsanan tsî †ansa ūhâ †an†ansa xoa-aon dina. !Gau!nâ-ao-i ge †gui !kharaga!nāgu dīlgauga nî sîsenū xoa†ans di !gau!nāsa IḲhāiḲhāsenao-ra !aroma, aillg. IḲhāiḲhāsenao-ra !huru!ās di !â-e !hurullnâ kais !kha, tamas kai o !gaipetsanasa !hû†gai kais !kha, tamas kai o

Namibiab di Ihuru!âlhuru-ao-e skoli lga †gais Ikha î i hā lgaipetsana-e †gai tamas kai o !nubu Ihuru!ârosa Ihurullnāba gowab di !gubide.

lGau!nā-ao-i ge lgora!gā ra †âilgaugu di lkhāsiga omkhāis ai †âisa nî †nûi, hîa a hoa gowab di llaxasigu di !uruga, aillg. lapellguisa khomais, lkhāllkhāsens !aroma xoas, !hoa†ams, †gaenam!gāgus di ai†homisens, xoa-ao-e dî!nās, !gaellares dīs tsî !ereams hāra llaegu hās, !hoa†ui rase †âis, hoalkhā !oa hā lgaunās. lKhāllkhāsenaon ge nî †âi-ra khoe kai hîa ra llnā!ā tsî †âilgauga sîsen†uina. lNā-amagan ge lgaunā-aona !oa hā †ans lguisa †an dîn lguina dî tide, xawe lgapi †âi!harib dîn tsîna nî dî hîa nî lkhāllkhāsenaona †gao†gao!nāna †gā!nāgu kai, llnā!ā, lgora!gā tsî kō!gā khomai tsîn go lkhāllkhāsen xūna. lNās khao!gān ge llaeba nî māhe î n aitsama !hara!âisen tsî kō-oa tarenan go lkhāllkhāsens lga (“tita †an i, †an †gao ta ra i, lkhāllkhāsen ta go i”.)

lGau!nā-ao-i ge nî mîllgui, lkhāllkhāsens !âubasendi tsî lkhāsigu hîa nî sî!nāhese î n Ikha !gaellaresase, llaeb ga a lhāo, o !khō†gāba !oa mā!kharusa; llaeb ga a lhāo, o lgōana lî- aitsama hō†ui tamas ka io ôa!nā kaisa; mā llaen !oa hā lkhāllkhāsensa †hāba hā !khaisa; mā llaen lguillawollawos tamas ka io †khā!nā ra lkhāllkhāsensa †hāba hāsa; mā llaes lō-aisa ai!gūs lkhāsigu tamas ka io †ans dis hîa nî saohese îsa a †hābasa !khaisa; tamas ka ion lgōana mālāe nî mā-amhe lî n di daoba (lgauba) !hoa†am!khais !khō†gāb !nā hāsa hōbasensa.

Sîsen !nandi !nā, lgamlgammese, lguilguibese, tamas ka io hoaraga !gubis ase i ge llnā- amaga llnāti î llaxasib tawa ra lgause nî ai†homihe. Sîsenllare tsî sîsenhui ra lkhāllkhāsens ge nî †gao†gao!nāhe, î lkhā i apa. lNāti î lhōgu !nā i ge llaxasiga llnāti nî †gaekhāihe î i lgamlgammese tsî !nandi !nā sîsenhe lîga dîtoas !aroma, ti i ga dîhe tama io, on ge lgōana lgui†amde lhûbe dīs di †hāsiba mû tide. lGōan lnai lî n di †hunuma, lhûhāsi tsî llnā†harugus (!hoas tsî xoas) lkhāsigu omkhāi hā xui-aon ge lîna !haro!harobese ra larosen !ereamxasiba nî māhe î n lhao lapes tsî kō!gās lî n sîsenni dib !nā, lgaunā-ao-i di †gae†guis !naka.

7. XOAGĀ!GĀS !HARIB IAMS DI lKHĀSIGU DIS

lKhāllkhāsenaon ra †gaolkhāhe sî!nāhe lkhā lkhāsigu lGapi †Am (Senior Primeri) !harib !nā ū!oahe digu !aroma i ge lGapi †Am !Harib lKhāllkhā†gaekhāiba nî kōlîhe.

Nē †Am lGapi !harib !nān ge lkhāllkhāsenaona nî lkhā lî n di lkhāsigu hîan ge lGapi †Am !harib !nā lkhāllkhāsenga llapollapo tsî khorā†uisa, xawe lkhāti lasa lkhāsigu tsî †ansa mātib gowaba ra sîsens †ama nî hō. †Am lGapi !harib lkhāllkhā†gaekhāib !nān ge lkhāllkhāsenaona nî †gaolkhāhe î n lkhāsiga omkhāi larosen ra †ōrisasib !harodi Ikha.

lNî khama kō lkhāllkhāsenaon ge tsāse lkhā tide hoaraga lkhāsiga †khî†khîsase sî!nāsa, tsî nî lkhāllkhāsens di †khā!nāsa !khō!oa unusa lgaunās lgaugu, unusa huisen(ū)xūn, tsî lhōsan di huib Ikha. lOro !gōab di lkhāllkhāsenaon ge lō-aisa lgaunās †hāsiga lNî khama kō lnōb ai ūhā, hîa ra lguilguibese †âi-ai†nūihes, !urudi tamas ka io !hara!âisa †gaolkhāse. lNî n ge !nubusina ūhā hîa †ans tsî hō!âsib lkhāllkhāsens tsî omkhāisensa †hani tamana, aillgause †gîsib tamas ka io †khawusa mûllkhāsib, †gana†gaes tsî !horasib.

†Am lGapi !harib ai Khoekhoegowaba dîtoas Ikhan ge lkhāllkhāsenaona ra †gaolkhāhe !naga mā lkhāsigan nî sî!nāsa.

!Gâs, mûs tsî !hoas !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !n:

- !gâ !gao!gâxase tsî kō !kharaga amke-aibe !â!nôana, tsî !lgau !gau ra mû!gālgaugu tsî tanisen!gauga !gâs tsî mûs di soab ai. !lîn ge !âuna !nōb !khāsigu tsî dī!gauga nî sîsenū !âibasensa amke-aibe !âde xu kuru tsî !gora!gâs !aroma, tsî !gau hâse !eream !nâ!lâs tsî !gōa!gâsa !gaus !arom
- !hoa!harugu hō!âsens tsî !gâi sîsen!uib !kha, !lîn !hoaba ra !kharaga māsigu !nâ tsî !hoa!harugus !âibasendi !aroma unuse. !lîn ge mîde !hanuse ra !gai!ui tsî !lîn !hoab ge !gâi !goe!ams !hoahe ra gowa!ansa ra dī!gaugau.
- !hûi tsî māsiaogu !ansa, mû!gālgaugu tsî !âilgaugu, tsî !khanu, !ammâisa tsî !hanu saogub !nâ hâ mî-ai!âsa mâ. !lîn ge !gao!gao !hoas tsî mî-ai!âs !khāsigu tsî dī!gauga ra sîsen kai !gau rapa !aromas tsî !nuwis amke-aibe !âibasendi !aroma, tsî !gui!nâgu !ansa !gâ-aon !aroma
- !hao !gâi sîsen!uib tsî !gōasib !kha !nōb di sîsen!arexase !hoa!ams !nâ !lîn kurigu tawa ra !gau !hoa!am!khaidi tsî !hōgu !nâ !gau hâ !lî!nâbe hōgus !khāsigu tsî dī!gaugu tsî !hûhâsi ū!oasa !garagu tsî !gōasiba ra !nâ!harugus !nâ !gōa!gâse.

Khomais tsî xoas !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !n:

- khomai xrats tawa ra !gau !âna !nōsase tsî !garise !ōrisasib, !khanusib tsî !nâ!lâs !kha
- sîsenū tsî !oe!ā !gui!nâgu !ghapi !harib ai hâ, !goa!ui ra xoa!ans tsî !ansa ram !â!kharu khomai!âna, tsî dī!gaugau !âde !nâ!lâsa, !am!larelgaub tsî !anai!khaide, tsî xoa-ao-i di xoa!gauba.
- xoa !gui!nâgu !gâise !am!laresa tsî !nâ!lâhesa !âna !nuwi raser, aitsamab di, !aromas ai !ammâisase tsî !khā!khāsens !aroma, hîa i ra omkhâis, !am!lareb, gowalîs tsî !gaub tsîna ra !gui!ams, !aromas tsî khomai-aon tawa !gause. !lîn di xoab ge !gâi !goe!ams gowab tsî xoamû!gaib di !garaga ra !gau!ui.

Gowasîsen!gaub tsî mîdilluib !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !n:

- sîsenxa kai !naetisa !garagu gowasîsen!gaub diga xoas tamas ka io !hoas !nâ.
- sîsenū !hanu gowasîsen!gaub mîdilluib gowab hîa ra nē !harib !nâ !khā!khāheb xa !hoas !nâ.
- sîsenū !hanuse tsî !gomsî-i ose !guise !ansa tsî !nâs kōse !ansa tama hâ !khoamîn tsî mî!nôana xoas tamas ka io !hoas !nâ.
- sîsenū !ōrisase tsî !gomsî-i ose !nōb di hoa!nâ-aixa, !khā!khāsens tsî !harib di !ō-aisa mîdi tsî !garu !âibasengu tsîna hîa khomais, xoas, !hoas tsî !gâs !aroma !âu hâna senior sekondere !harib di skola !homibahes !harib !aroma.
- xoamû!gai tsî !gai!ui !hanuse !âuna !nōb di hoa!nâ-aixa, !khā!khāsens !nâ !hâbasa tsî !nâ !harib tawa !gau hâ !ō-aisa mîde.

8. !KHŌ!NAMIS !KHĀ!KHĀSENS !KHŌ!GĀB DIS : XRAT 8 & 9

!KHĀSIB	XOA#AMS	HOAINĀ-AIXA !GŪBADI <i>!khā!khāsenāon ge nî:</i>	IŌ-AISA !GŪBADI <i>!khā!khāsenāon ge nî !khā !n:</i>
!GĀS TSĪ !HOAS	!Gora!gā rase !gās	!gā !gao!gāxase !kharagagu !ân !ga tsĭ !gau #hanu #ūsigu tsĭ tanisen!gaugu !gās diga	!gora!gā rase !gā !kharaga!nāgu !hoasa, !khō!nāsa tsĭ !lgā!nāsa !ân !ga !gā !ādi !ga, mû!ā tsĭ !gora!gā !hoallnādanas !gaugu tsĭ gowasĭsenūsa
	!Gāsase tsĭ !gāi sĭsen#uib !kha !hoa#harugu	!hoa sĭsenxase tsĭ !lkhoa#gaoxasib !kha !gausa gowaba ra sĭsenū !aromas, !gā-aon tsĭ !hao!nāsi !naetiga gowafis !aroma	- sĭsenū #hanu gowab tsĭ gowaf!gauba !kharaga !gā-aon tsĭ #gui!nāgu !aromadi !aroma - lapellgui tsĭ !khaellnā mĭi-ai!āde !kharaga !gā-aon tsĭ !aromadi !aroma !hao !gāi sĭsen#uib !kha !kharaga sĭsenllare!nāhe ra !hoa#amdi tsĭ !lgamllaredi !nā
KHOMAI	!Gao!gāxase !gā	khomai tsĭ !eream xrats !harib ai ra !gau #gui !kharaga!nāgu !ân hĭa #āisa ra !goa#ui #āi#am!khaide ai hāna	dĭ!gaullgau !nāu!ās !oa!ū tsĭ #gan!gāsa #āibasens tsĭ #ūsib tsĭna
	!Gora!gā rase kōf !āde		!oelā, kō!gā tsĭ omkhāi ama!khaidi, #āilgaugu tsĭ mû#gā!gauga khomai!āsa xu hā #khā!nā ra !gaullgaude ra māse
	Xoa-aon tsĭ !fin sĭsen#uigu		dĭ!gaullgau !nāu!āba mĭtin xoa-aona sĭsen#uiga hōbē tsĭ khomai-aona ra tsā!khā !gausa
	Xoa#ans		mû!ā tsĭ !hoa#am !ō-aisa #an#ui!khaidi xoa#ans dina tsĭ !fidi sĭsenūbahe hā !aromadi !kha !hūllare
XOAS	Daollgaosa xoas	#nuwi khoratuisa !nōb di !gaellaresa tsĭ #gā!nāgu ra !āde #nuwis, #hunuma, sĭsenxa tsĭ !khā!khāsens !aromadi ai	māisaogu #āilgaugu tsĭ mû#gā!gauga !xoas !nā-ū mĭi-ai!ā !lgon!lgonso sĭsen#uib !aroma
	Xoas sĭsen#uib !aroma		!hūi#ui !gōa!gōasa #ansa !āde xu tsĭ unu !ō-aisa !gā-aon tsĭ !aromas !oa
	Garu-a Xoas		!nāu#harugu hō!āde tsĭ !lgāi#ui tare-en ra #āi, tsā tsĭ mûnanai !khaisa
GOWASĪSENŪS TSĪ MĪD!UIB	!Ōn tsĭ !ō#nuwis (morfoloxib)	#nuwi #ans gowasĭsenūs gowab disa mĭdi, #āibasen!ādi, #āibasengu, khomai!ân !nā sĭsenūs !aroma !khā!khāsen !khū hā mĭdilluiba omkhāisa	mû!ā !hoas !ōn tsĭ mĭdi !nāmāb tsĭna tsĭ #hanuse sĭsenū
	!Hoalō!gaub		#āibasen !amllares di !lgaraga sĭsenū !hoas tsĭ xoas !nā
	Khomaisaon tsĭ xoamû#gais		sĭsenū hoa khomaisaona #hanuse, sĭsenxasib !aroma tsĭ !gam#āixasiba #gōsen
	Mĭdilluib		!khōkhāi #ansa !gamsib !nā tsĭ kaise !gāise !lgāi#uisen

9. IĶHĀIĶHĀS IĶHŌ+GĀB

Nausa i ga †gui lō-aisa lġūbade Xrat 8s tsī 9s l aroma a lgui, xawe i ge ai!gūs lĶhāsigu disa ra māhe larsen ra lhaib l gomsib tsī l gamsib amke-aibes tsī xoasa lān dis l nā-u. lĶhālĶhāsenaon di nē lĶhāsiga lĶhā llaeb sī!nās gen ī llapollopohe lġga hoaraga lharib ai lĶhāpesen tsī sīsēnxa kais lĶha.

9.1 IĠās tsī lhoas

IĠās di †anhe nīse ī lĶhāsiga lĶhālĶhās ge Junior Sekondere lharib ai nau lĶhāsigu gowab digu lĶha lhūllarebes l nā nī lĶhālĶhāhe tsī l nāxa l guri māse kō!gāhe tsī l gōaba māhe lloa Khoekhoegowab †Guro Gowab l nā. lĶhāsib l gao!āxase l gā tsī l gao rase l ereams dīb ge kaise a †hā†hāsa lĶhāsi l gapi lharib l gao!nās l nā tsī lhoa l oabas lharigu l nā, tsī l nā-amaga i ge nē lĶhāsigu l gao!nāsa tā sekondere skoli l nā l nā!āhe.

Hoa!nā-aixa lĠūbadi	IŌ-aisa lĠūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>lĶhālĶhāsenaon ge nī:</i>	<i>Xrats lams ain ge lĶhālĶhāsenaona nī lĶhā īn:</i>	<i>Xrats lams ain ge lĶhālĶhāsenaona nī lĶhā īn:</i>
IHIIG1 IĠĀS TSĪ IHOAS • lĠā l gao!gāxase!kharagagu!ān lġga tsī l gao †hanu †ūsigu tsī tanisenlġaugu lġās diga	Igoralġā rase lġās IHIIG1IGIH1 • lgoralġā rase lġā l kharaga!nāgu lhoasa, lkhōllnāsa tsī lġāillnāsa lān lġga - mū!ā gowab sīsēnūhe hāba: koatsanadi, lnae-amdi l nā.lhaodi - mī!gā!gā lō-aisa †ania!khaidi l kharaga amke-aibe lān di de: lġā!gāba lkhorebas, gangansa mās tsī tsāballhaosa mās di de. - †hunuma ūib lġaugu xūn ai l eream: lĶhoaxa/lō-aisa lhaodi tsī l kharu ge ūib hō!ādi tsī †andi xa. - lgui!ādi ai l eream lĶhā: lhao!nāsi lnaetigu tsī sīsēnġaugu kompiter proxamgu digu - xoamāi lĶhā, lkhō!nami tsī lgora†gā †ansa †hanu saogub l nā tsī lġāsase tsī l amkuse l amllaresa l gao l nā mī-ai!ā	Igoralġā rase lġās IHIIG1IGIH1 • lgoralġā rase lġā l kharaga!nāgu lhoasa, lkhōllnāsa tsī lġāillnāsa lān lġga - mū!ā gowab sīsēnūhe hāba: koatsanadi, lnae-amdi l nā.lhaodi - mī!gā!gā lō-aisa †ania!khaidi l kharaga amke-aibe lān di de: †gao†gao!nā gowalīdi, mī-ai!ādi tsī l nurigu. - l eream ama lnae!khaidi ai: †hōan l nurib, mū!haras lĶaxasigu lnae!khaidi. - Hō!ādi ai oe-ams: gonīsib, †khanis tamas ka io musik l gao!uis lgora!gās. - xoamāi lĶhā, lkhō!nami tsī lgora†gā †ansa †hanu saogub l nā tsī lġāsase tsī l amkuse l amllaresa l gao l nā mī-ai!ā.

9.1 IGâs tsî lhoas (ai!gû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aixa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!lkhāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!lkhāsenāona nî !khā !n:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!lkhāsenāona nî !khā !n:</i>
!H!IG1 !GÂS TSÎ !HOAS • !Gâ !gao!gâxase!kharagagu!ân !lga tsî !lgau #hanu #ûsigu tsî tanisen!gaugu !gâs diga	!Gora!gâ rase !gâs !H!IG1!IGIH2 • !gâ !âdi !lga, mû!â tsî !gora!gâ !hoallnâdanas !gaugu tsî gowasîsenûsa - #gai#nûilkhâ #âibasens !gamsib, !aromas tsî !gâ-aon !lînas xoa!âsa #âibasenbahe hâna. - !lgau mû#gâlgauba: #âilgaugu !kha i tare-e ra #âibasenhe !khais #ama, lamlamsa kuru#ui mû#gâlgaugu ai !gao!gaosase. - #hanuse !lgu!â (!nâuhe tsî mûhe ra) !gaullgaun hîa ra !âsa !khâsa hui!nâ na: !gandana (danas !kha #hanu a ti !lgaus), mûdi !nâ kôgus, "î", "hî-î", "#hanu a" ti mîs !kha. - #gai#nûilkhâ: saogub, xûn ra !ba !aromas, !gomsib tsî oresa. - #gai#nûilkhâ !kharaga #âilgauga. - #gai#nûilkhâ tsî !gora!gâ !hoa-ao-i di gowab ūhâ sîsen#uiba: !gâ-ao-e khâkhâ!nâs, #khoagowab dîdi: !garu#âibasengu, tsâsina ra khâikhâi gowab, !lgu!gâs, hoana !khô#gâ hâ gowab, #hunuma ūib !huru!âde xu. - #gai#nûilkhâ lon#nûilkhâ !gauga.	!Gora!gâ rase !gâs !H!IG1!IGIH2 • !gâ !âdi !lga, mû!â tsî !gora!gâ !hoallnâdanas !gaugu tsî gowasîsenûsa - #gai#nûilkhâ #âibasens !gamsib, !aromas tsî !gâ-aon !lînas xoa!âsa #âibasenbahe hâna. - !lgau mû#gâlgauba: #âilgaugu !kha i tare-e ra #âibasenhe !khais #ama, lamlamsa kuru#ui mû#gâlgaugu ai !gao!gaosase. - #hanuse !lgu!â (!nâuhe tsî mûhe ra) !gaullgaun hîa ra !âsa !khâsa hui!nâ na: mîdi tsî !garu #âibasendi, !ôgawib tsî sorosi gowab. - #gai#nûilkhâ: saogub, xûn ra !ba !aromas, !gomsib tsî oresa. - #gai#nûilkhâ !kharaga #âilgauga. - #gai#nûilkhâ !Ō-aixa xoa!gaub sîsen#uiga (!hûlômûsaogub, !gowelnôdi/!uirodi tsî metafori) tsî !lgu!â !lî di sîsen#uib !gâ-ao-i ai hâba. - #gai#nûilkhâ tsî !gora!gâ !hoa-ao-i di gowab ūhâ sîsen#uiba: !gâ-ao-e khâkhâ!nâs, #khoagowab dîdi: !garu#âibasengu, tsâsina ra khâikhâi gowab, !lgu!gâs, hoana !khô#gâ hâ gowab, #hunuma ūib !huru!âde xu. - #gai#nûilkhâ lon#nûilkhâ !gauga.

9.1 IGās tsī Ihoas (ai!gû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aixa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>
!HIG1 !GĀS TSĪ !HOAS • !Hoa sisenxase tsī !lhoa#gaoxasib !kha î !gausa gowaba ra sisenū !aromas, !gā-aon tsī !hao!nāsi !naetiga gowafis !aroma	!Gāsase tsī !gāi sisen#uib !kha !hoa#harugu !HIG1!GIH3 • sisenū #hanu gowab tsī gowaf!gauba !kharaga !gā-aon tsī #gui!nāgu !aromadi !aroma - !hoa !gāsase, !gaellaresase tsī !nāuhe !khāse, #ansa tsī !ūsa !nāmāga xu (!lgu!#amdi, haisi-amdi, #ansa mās !hoadi, dī!nā !lgam!lles, oresa hōs !hoa#amdi, #gaenam!gāgus) !nā-ū. - dī!gaullgau !hao!nāsi #ansa khoexa!nāsib !lgau#uilgaun, #khoagowab tsī !gūllare ra mina sisenūsa, !kharaga!nāgu !hoa#harugu !nāmāga xu. !HIG1!GIH4 • !apellgui tsī !lkhaellnā mī-ai!āde !kharaga !gā-aon tsī !aromadi !aroma - gowab, !khō#gāb tsī #gui!nāgu dī!gaugu sisenūxūn tsīna !lhūi (aillgause mūhesa huisenūxūn, !nāuhe ra !ādi tsī !khō!l!nā-ūxūn hīa ra !gā-aon tsī !aromas mī-ai!ās dis tawa !gauna) - sisenū #hanu !am!l!relgaub hīa !gāi #gae#gui#gās, !khō#gāb !goradi hīa !gaellaresa di tsī !amlamsa !khō#gā hāde. - mā !gau ra !khaidi, ama !khaidi, aillgaudi tsī/tamas ka io #noagudi hīa ra dana!khaide #khā!nāde. - !gū!gā (danasa xu !naellnā tamase) tsī !lkhaellnā #āi#gae tsī !gāise #āi!gāhe hā mī-ai!āde.	!Gāsase tsī !gāi sisen#uib !kha !hoa#harugu !HIG1!GIH3 • sisenū #hanu gowab tsī gowaf!gauba !kharaga !gā-aon tsī #gui!nāgu !aromadi !aroma - !hoa !gāsase, !gaellaresase tsī !nāuhe !khāse, #ansa tsī !ūsa !nāmāga xu (!laxasi-i #āma !nuri, mī-ai!ādi, gowaf!di, !haros !nā #nōa mīsa-i !kha !lgam!l!re, !gomsina orede hōba, !nans !nā hā !hoa#amdi, #gaenam!gāgus) !nā-ū. - dī!gaullgau !hao!nāsi #ansa khoexa!nāsib !lgau#uilgaun, #khoagowab tsī !gūllare ra mina sisenūsa, !kharaga!nāgu !hoa#harugu !nāmāga xu. !HIG1!GIH4 • !apellgui tsī !lkhaellnā mī-ai!āde !kharaga !gā-aon tsī !aromadi !aroma - gowab, !khō#gāb tsī #gui!nāgu dī!gaugu sisenūxūn tsīna !lhūi (aillgause mūhesa huisenūxūn, !nāuhe ra !ādi tsī !khō!l!nā-ūxūn hīa ra !gā-aon tsī !aromas mī-ai!ās dis tawa !gauna) - !lhūi !khō#gāb, mūhesa huisenūxūn tsī mī-ai!āsa loasase mā!kharus !aroma. - !khō#gā !gāi #gae#gui#gās, !nāmāb xoalgoradi hīa !gaellaresadi tsī !amlamsade. - mā !gāi tsī !ammāisa !gau ra !khaidi, ama !khaidi, aillgaudi tsī tamas ka io #noagudi hīa ra dana!khaide #khā!nān de.

9.1 IGâs tsî lhoas (ai!gû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	IŌ-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>
I!IG1 !GÂS TSÎ !HOAS • !Hoa sîsenxase tsî !khoa#gaoxasib !kha î !gausa gowaba ra sîsenū !aromas, !gâ-aon tsî !hao!nâsi !naetiga gowafis !aroma	!Gāsase tsî !gâi sîsen+uib !kha !hoa#harugu I!IG1!IGIH5 • !hao !gâi sîsen+uib !kha !kharaga sîsenllare!nâhe ra !hoa#amdi tsî !lgamllaredi !nâ - dîlgau!gau !nōb di sîsenllareb !khāsiga. - !hao ūitsamase tsî !âsa !huru !hoa#amdi !nâ !gaellaresa tsî #âibasens xa loa hâ !gaub ai. - #nuwi omkhâi #âilgaugu #hanu !gaub ai. - !khō-oa mî#gâlgauga !gau ra !laeb !aroma - Ū!oa !gora!gâhes tsî !goa#uidi tsîna. - !oe!â mîhe hâ tsî #gan!gâsa #âibasende #hanuse. - #oa!oa !khā!lhûis tamasa ka io #nao#nûilkhâs hîa !nîn xa ra !gâi#uihena. - Sîsenū !lgau!gaude !kharaga #âilgauga !gōasib !kha #khâ!nâ tamasa ka io !goa#uis !aroma. - Sîsenxa kai #ans !hûhâsib !lgaragu tsî !hao!nâsi !kharagasiga (tawedes, mûdi !nâ kōgus, !nâusâgude sîsen#am) sîsenllareb !nâ, ama !gâi!gâibasensa !gaus !nâ, tsâbas tsî !gōasiba nau-i di #hanugu tsî tsâsigu !oa-ai.	I!IG1!IGIH5 • !hao !gâi sîsen+uib !kha !kharaga sîsenllare!nâhe ra !hoa#amdi tsî !lgamllaredi !nâ - dîlgau!gau !nōb di sîsenllareb !khāsiga. - !hao ūitsamase tsî !âsa !huru !hoa#amdi !nâ !gaellaresa tsî #âibasens xa loa hâ !gaub ai. - #noaba tsî #hanuse #gomhe !khāse !hoallnâdana. - !gopellnō tsî mâ!oaku #âilgauga. - !goa#ui #âilgaugu, #gom!gaugu, !khā!lhûis tsî #nao#nûilkhâs (!gau i ra pa) #hanu, !lgau!gaun tamasa ka io #noabas di mâ!hûs hâpa. - Ū!oa !gora!gâs/lau!gaugu tsî !goa#uide hara #âilgaub tanisens !kha. - Ōa!nâ tsî !hoa#am !tanisens tsî ū!oasa !gaugu !hō-i di ga. - Sîsenxa kai #ans !hûhâsib !lgaragu tsî !hao!nâsi !kharagasiga (tawedes, mûdi !nâ kōgus, !nâusâgude sîsen#am) sîsenllareb !nâ, ama !gâi!gâibasensa !gaus !nâ, tsâbas tsî !gōasiba nau-i di #hanugu tsî tsâsigu !oa-ai.

9.2 Khomais tsî xoas

!Harib !gomsib tsî gaxusib !âdi dib ge †ause nî larosen kaihe. !Kharaga !hoa†am!khaidi tsî !â!nôan ge nî !lkhāpesenhe !lkhā!lkhāsenana khorā†uisa !nōb di !ân !am!larelgaub, gowasisenūs, gowasisenlgaub !am!lreb tsî !hoa†am!khaidi di !ō-aisa mīdilluib Ikha †angusa dī kais !aroma.

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!lKhā!lkhāsenan ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenana nî !lkhā !n:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenana nî !lkhā !n:</i>
!HIG2 KHOMAS • Khomai tsî !eream xrats !harib ai ra !gau †gui !kharaga!nāgu !ân hîa †âisa ra !goa†ui †âi†am!khaide ai hâna loa	Khomais !khālâis !HIG2 KH1 • dī!gaullgau !nāu!ās !oa!ū tsî †gan!gāsa †âibasens tsî †ūsib tsîna - khomai !kharaga!nāgu !nubu !âna †ōrisasib tsî †khanusib Ikha - mīde †hanuse †gai†ui - khomai !garise xrats !harib ai hâ !âde †khanuse, !hoa!haesib ai, †ōrisasib tsî !lgâ†uisens Ikha - sisenū !lgâ!gās, !ō-unus !ōlgapib, !haesib tsî lom†nūisa !lgâ†uisen rase khomais !aroma - khomai !nōsase !laupexa 185 xu 195 mīde !gui miniti !nā - dī!gaullgau !lkhāsib †âibasensa !âsa xu hō†uis diba sao ran !nā-ū: aipe kō!kharu!nās, aimūlgarus, mūnanais, dī!nās, !gaebas ... - !gau†ui !lkhāsib !nōsase tsî aitsamamābasen hāse ama tsî ama tama †hōan †khanina khomais diba, †ans tsî !khoaba lamas !aroma	Khomais !khālâis !HIG2 KH1 • dī!gaullgau !nāu!ās !oa!ū tsî †gan!gāsa †âibasens tsî †ūsib tsîna - khomai khorā†uisa !kharaga!nāgu gaxu !âna larosen ra †ōrisasib tsî †khanusib Ikha - mīde †hanuse †gai†ui - khomai !garise xrats !harib ai hâ !âde †khanuse, !lgams !haesib ai, †ōrisasib tsî !lgâ†uisens Ikha - sisenū !lgâ!gās, !kharaga !ōlgapigu, !ō-unus, !haesib tsî lom†nūisa !lgâ†uisen rase khomais !aroma - !khōlgara †âiai†nūis !gā-aon disa mī†uihe tama dī!gaugu Ikha, aillg. mūdi !nā kōs tsî sorosi gowab Ikha - khomai !nōsase !laupexa 195 xu 200 mīde !gui miniti !nā - dī!gaullgau !lkhāsib †âibasensa !âsa xu hō†uis diba sao ran !nā-ū: !gaellaresa dis, †âibasensa †nūi!khunis, !khō!namis, !gora!gās, !nāmab Ikha !gaullgaus ... - !gau†ui !lkhāsib !nōsase tsî aitsamamābasen hāse ama tsî ama tama †hōan †khanina khomais diba, †ans tsî !khoaba lamas !aroma

9.2 Khomais tsî xoas (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !IGūbadi	!Ō-aisa !IGūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!lKhāl!khāsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhāl!khāsenaona nî !lkhā !n:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhāl!khāsenaona nî !lkhā !n:</i>
!H!IG2 KHOMAS • Khomai tsî !lream xrats !harib ai ra !gau #gui !kharaga!nāgu !ân hîa #âisa ra !goa#ui #âi#am!khaide ai hâna !oa	Khomais !khālâis !H!IG2 KH1 • d!lgau!lgau !nâu!âs !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasens tsî #ûsib tsîna - !oe!â !âde !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasensa hō#uis !aroma - dana #âilgaub !âs diba hō#ui tsî !oe!â garu-ase !âs !nâ ra omkhâihe !gausa, !gaellares #khâ!nâ ra #âilgaugu disa !khō#gâ hâse - !oe!â sîsen#uib !ō-aisase !lhûisa mîdi diba #âibasens tsî !ōlgaub !âs dib ai - !gowel!nō tsî mâ!oagu !gam tamas ka io !nâsa !âdi hîa !gui #âi#am!khais #ama hâde, tsî !gâ!gâ ama !khaidi !âdi ra !hûl!gui tsî mâ!oagudi, #âilgaub tsî !gui!â!lgauga - !khû#ui hoa!nâ-aixa tsî !ō-aisa #ans tsî #âilgauga, !oa!û#âibasens tsî #âi#uisa #âibasens tsîra - d! #âi#uide tsî !naell!gauf !âs !nâ mâ !lgau!lgaudi hîa ra #âi#uilgauga ra #khâ!nâde - !oe!â !oasase !am!lare!gaub !ō-aisa xoalgoras diba, tsî !ō-aisa #âibasengu di omkhâis tsî dana #âisa xoa#namis tare !âsa ra !hûrsa - xoa!gâ!gâ !aromas tsî #âibasenbahe hâ !gâ-aon xoa!â!lân dina, aillg. #hōa#khani!âs, danaxoas, tsê#khanis, #khani!gora!gâs, tsî #an#an#haweb	Khomais !khālâis !H!IG2 KH1 • d!lgau!lgau !nâu!âs !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasens tsî #ûsib tsîna - xoa!gâ!gâ !aromas, !gâ-aon tsî !nāmâ māsib xoa!âs diba, tsî mâtin nēna !ō-aisa #anai!khaidi tsî !am!lareb !kha !gaellaresa !khaisa - !oe!â !âde !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasensa hō#uis !aroma - !khû#ui hoa!nâ-aixa tsî !ō-aisa #ans tsî #âilgaugu, !oa!û hâ tsî #âi#uisa #âibasens disa !âde xu - !lapollapo !uru#âisa tsî !oe!â !lîs di omkhâiba !âs !nâ, !gaellares #khâ!nâ ra #âilgaugu !kha hâsa !khō#gâ hâse - d! #âi#uide !âsa xu tsî !naell!gauf !âs !nâ mâ !lgau!lgaudi hîa ra #âi#uilgauga #khâ!nâde - !oe!â !haosa sîsen#uib !ō-aisa !lhûisa mîdi !âs di #âibasens tsî gowab ai ūhâba - !oe!â tsî kō!gâ !gâi sîsenxasib tsî sîsen#uib gowasîsen!lgaub diba, xoa#ans !gaugu, !nō!lgausa #anai!khaidi tsî !nî hâ !ō-aisa sîsen#uigu, !khâti mûhesa tsî/tamas ka io #gui!nâxa !âdi !nâ - !gopel!nō tsî mâ!oagu !guisib tsî !kharagusib !âdi !laegu hâ sîsen!lgaub, kō#gâb tsî/tamas ka io !am!lareb #âilgaugu dib ai ra #âiai#nûise

9.2 Khomais tsî xoas (aîlgû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!lkhāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā !n:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā !n:</i>
!H!IG2 KHOMAS • Khomai tsî !lream xrats !harib ai ra !gau #gui !kharaga!nāgu !ân hîa #âisa ra !goa#ui #âi#am!khaide ai hâna !oa	!Goralgâ rase kôfî !âde !H!IG2 KH2 • !oe!ā, kô!gâ tsî omkhâi ama!khaidi, #âilgaugu tsî mû#gā!gauga khomai!âsa xu hâ #khâ!nâ ra !lgau!lgau!de ra māsē - #hanuse !gara!ā !kharaga xrafikn (aîlg. tabelgu, !hû#gawagu, #oalnanumâsigu #gawagu) #ama hâ #ansa tsî tanil!kharu !nā #ansa !nî !aromadi !aroma hâ xoaxûn !nâ - xoa-unu tsî supusupu dana #âide tamas ka io !hûi#uisa !gā!gāde !âsa xu - !lgau#ui #ōrisase dana #âide !âs dide hoa!nā-aixa !khō!namis !nâ - dî!lgau!lgau #ans !kharaga !naellgau!f xûna sîsenûs disa	!Goralgâ rase kôfî !âde !H!IG2 KH2 • !oe!ā, kô!gâ tsî omkhâi ama!khaidi, #âilgaugu tsî mû#gā!gauga khomai!âsa xu hâ #khâ!nâ ra !lgau!lgau!de ra māsē - !gora!gâ #gâ!nâgub, !guilgauxasib tsî !am!lareb patrongu #noabas di xoa!âs diba - #hanuse !nâu!ā māsā #ans hîa !gom!gausa !nō!lgau!sa xafikdi !nâ māsā - #hunuma mîdi !nâ dana #âide mās tamas ka io !hûi#uisa #ōrisa !â-e !âs !nâ - !lgau#ui #ōrisase dana #âide !âs dide !hûi#uisa !khō!namis !nâ - dî!lgau!lgau #ans !kharaga !naellgau!f xûna sîsenûs disa

9.2 Khomais tsî xoas (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Õ-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>
!H!IG2 KHOMAS • Khomai tsî !eream xrats !harib ai ra lgau †gui !kharaga!nāgu !ân hîa †âisa ra !goa†ui †âi†am!khaide ai hâna !oa	Xoa-aon tsî !în sîsen†uigu !H!IG2 KH3 • d!lgau!lgau !nâulāba mâtin xoa-aona sîsen†uiga hōbē tsî khomai-aona ra tsâ!khā lgausa - sîsenūhe hâ gowab, !nō!nâ xūn tsî !nî d!lgaugu †an†ansa sîsen†uiga †nubis !aroma ga xoa!gā!gā, mûhesa tsî/tamas ka io †gui!nāgu lgauga ūhâ xoa!âdi tsîna !khō†gā hâse. - †gai†nū!khā xoa!gaub !nâ sîsenūhe hâ xūna tsî lguri hâ xoa!âs !nâ xoamâi. - mâtikōse i ama !khais tsî gagasi sîsen†uib xoa!âs di ba lgora!gā tsî xoa!gā!gā, lgaugu xoa-aon sîsenū hâ ga !nâ sîsen†uiba sî!nâs !aroma. - !kharagasina mâi, †âilgaugu tsî ama !khaidi !laegu. - mû!â lgui lgaub lguib di †âilgaugu, †gae†hapus lgaugu tsî lgausa tama !lapollapo-ūxūna.	Xoa-aon tsî !în sîsen†uigu !H!IG2 KH3 • d!lgau!lgau !nâulāba mâtin xoa-aona sîsen†uiga hōbē tsî khomai-aona ra tsâ!khā lgausa - Mû!â !khā!hûi ra, lgora!gā ra, lgui †âilgaub lguiba di, †gae†hapus di di tsî lgausa tama !lapollapo-ūxūna. - hōhō!nâ !hûi†uisa †ans tamas ka io †âilgaugu, !nî khamî kō †ans hōxū xūn hîa !khā †âi†am!khais !kha a d!xūxana xu hân di na. - !kharaga xoa!gaugu tsî xoamâilgaugu tsîna !gopellnō!lguiro. - xoa-ao-i di mû†gā!gaub tamas ka io †âibasens xoa!âs diba †an†ui tsî tsoa!nâ, mâtio i xoa-ao-e !garu tsî gowa†ans !khaide sîsenū hâsa, !lî-i mû†gā!gaub tamas ka io †âibasensa sî!nâs !aroma. - lgora!gā †gomhellkhāsib tsî ū!oahellkhāsib xoa-ao-i mî†gāb tsîna.

9.2 Khomais tsî xoas (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !IGūbadi	!Ō-aisa !IGūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!lKhā!lkhāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>
!H!IG2 KHOMAS • Khomai tsî !eream xrats !harib ai ra !gau †gui !kharaga!nāgu !ân hîa †âisa ra !goa†ui †âi†am!khaide ai hâna !oa	Xoa†ans !H!IG2 KH4 • mû!ā tsî !hoa†am !ō-aisa †an†ui!khaidi xoa†ans dina tsî !lîdi sîsenūbahe hâ !aromadi !kha !hûllare !Gaipetsanan - †gai†nû!ikhā !nona !kharaga !harigu !gaipetsanan di ga: !hoa†harugus, !lnaeb tsî !gaebas. - Xoa!gā!gā †an†ansa †an†ûi!khaidi !kharaga !gaipetsanan di de, aillgaue !norasa xoalgoras, balades, sonets. - !gaipetsanana !gôa!gā sao ra xūna †gai†nû!ikhās !kha: sîsenūhe hâ gowab, !amllarelgaub, mûnanaib, !lōgaugaudi, †nûi!nâdi, !ganab tsî tsāsib. - †gai†nû!ikhā, !lnâu!ā tsî !gora!gā saollnâudi tsî sao ra xoa†ans sîsenūxūn !gaipetsanan din ūhâ sîsen†uiga; metafori, !gopelnōs/!guiros, khoekhoes, !ganallgaellgaes, !garu dîdî, !lōmû!lōsaogub, !hû!lōmû!lōsaogub, tsî !nā!nās.	Xoa†ans !H!IG2 KH4 • mû!ā tsî !hoa†am !ō-aisa †an†ui!khaidi xoa†ans dina tsî !lîdi sîsenūbahe hâ !aromadi !kha !hûllare !Gaipetsanas - †gai†nû!ikhā !nona !kharaga !harigu !gaipetsanan di ga: !hoa†harugus, !lnaeb tsî !gaebas. - Xoa!gā!gā †an†ansa †an†ûi!khaidi !kharaga !gaipetsanan di de, aillgaue !norasa xoalgoras, balades, sonets, !lnaetsanas, odes, !oatsanas. - !gaipetsanana !gôa!gā sao ra xūna †gai†nû!ikhās !kha: sîsenūhe hâ gowab, !amllarelgaub, mûnanaib, !lōgaugaudi, †nûi!nâdi, !ganab tsî tsāsib. - †gai†nû!ikhā, !lnâu!ā tsî !gora!gā saollnâudi tsî sao ra xoa†ans sîsenūxūn !gaipetsanan din ūhâ sîsen†uiga; metafori, !gopelnōs/!guiros, khoekhoes, !ganallgaellgaes, !garu dîdî, !lōmû!lōsaogub, !hû!lōmû!lōsaogub, !hû!lō!lōdi, †gan!hōs, tsautsaus tsî !lnāti tsî !lnāti.

9.2 Khomais tsî xoas (aigû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!lKhā!lkhāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>
!H!IG2 KHOMAS • Khomai tsî !eream xrats !harib ai ra !gau #gui !kharaga!nāgu !ân hîa #âisa ra !goa#ui #âi#am!khaide ai hâna !oa	Xoa#ans !H!IG2 KH4 • mû!ā tsî !hoa#am !ō-aisa #an#ui!khaidi xoa#ans dina tsî !lîdi sîsenūbahe hâ !aromadi !kha !hūllare #Hauxoas tsî !Huru!ân - !nubu !lgae#hōas, gaxu !lgae#hōas tsî !huru!ās tsî di di dana #an#ui!khaidi tsî !am!larelgauga xoa!gā!gā. - #gai#nū!lkhā, !lgui!ā tsî ū!oahesa mî#gāga dī, !gū!nāb tsî !am!larelgaub, !hai-ais, saogub !lkhaidi dib, #âi#am!khais, !huru-aon, !lgaebas mû#gāb, gowab tsî !gaub. - Xoa!gā!gā !hūhāsib ra tsā!khāhe !gaub, !nae!khais tsî/tamas ka io !hao!nāsi !nāmāba. - Ora #âibasens tsî !lgau!lgaudi !kha hâ hō#uisa !lgui!ā. - Xoa!ās !nā hîa #ū#ūxa ama !khaide !lgaellgae hîa !gora!gāsa ra #khā!nā na. - #gai#nū!lkhā tsî xoa!gā!gā hoa!nā-aixa !huru!ā xūna, aillgause !hoa#harugus, #noagus, !lkhāmmi tsî!hāna. - !gora!gā !am!larelgaub !ân tsî !hai-ais ra omhe !gaub tsî #noagudi ra gowalîhe tsî oresa hōbahe !gaugu ona. - !gorasa dī !lasallaeb di tsî !hao!nāsi xoa#ans !ân, xoa!ādi tsî xoa!ādi !am!larelgauga.	Xoa#ans !H!IG2 KH4 • mû!ā tsî !hoa#am !ō-aisa #an#ui!khaidi xoa#ans dina tsî !lîdi sîsenūbahe hâ !aromadi !kha !hūllare #Hauxoas tsî !Huru!ân - !lgui!ā, #ū#ūxa hō#uide dī tsî !huru-aon tsî xoa!ās #âi#am!khais ra omkhā!he !gaub, !hūhāsib ra tsā!khāhe !gaub, !nae!khais tsî/tamas ka io !hao!nāsi !nāmāb !nā. - !lgaehe ra mû#gā!lgaub tsî !lîb #âibasens tsî sîsen#uib tsîna xoa!gā!gā. - Xoa!gā!gā !an!lre-ū !ân tsî !hai-ais ra omkhā!he !gaub tsî #noagudi ra gowalîhe tsî oresa hōbahe !gaub tsîna. - Ora #âibasens tsî !lgau!lgaudi !kha hâ hō#uisa !lgui!ā. - Ama !lgau!lgaudi xoa!ās di di tsî !lgaellgaedi xoa!āsa xu hâ di tsî !lî !lgaellgaus. - !gopel!nō!lguir tsî mî!oaku !nubu !lgae#hōādi hîa !lkhā #âi#am!khais xa ra !gū de. Mûmûsa xoa#ans xūna #gai#nū!lkhā hîa xoa-ao-i xoalgauba mî!ā de. - !lgui!ā !am!larelgaub !ân tsî !hai-ais ra omhe !gaub tsî #noagudi ra gowalîhe tsî oresa hōbahe !gaugu ona. - !lgui!ā xoa#ans sîseni mâtî !hao!nāsib,, tanisen!gaugu tsî #gomdi xoa-ao-i dina ra !lgau#ui !gausa. - !gorasa dī !lasallaeb di tsî !hao!nāsi xoa#ans !ân, xoa!ādi tsî xoa!ādi !am!larelgauga.

9.2 Khomais tsî xoas (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !IGūbadi	!Ō-aisa !IGūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!lKhā!lKhāsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lKhā!lKhāsenaona nî !lKhā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lKhā!lKhāsenaona nî !lKhā in:</i>
!H!IG3 XOAS • #Nuwi khora#uisa !nōb di !gaellaresa tsî #gâ!nāgu ra !āde #nuwis, #hunuma, sîsenxa tsî !lKhā!lKhāsens !aromadi ai	Xoa !Ō-aisa sîsen#uib !aroma !H!IG3X1 • mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gā!gauga î xoas !nā-ū mâi-ai!â !lgon!lgonso sîsen#uib !aroma - !lreamxase sîsenū re #âilgaub tsî xoas di dī!gauga #âibasens ai !ammâisa tsî !gui!gubuse xoas hîa a !gaoxa-am tsî !gāsasib !aroma. - !gāsase !gorasa xoalgoradi hîa ra #âibasensa omkhâi tsî !am!larena sîsenū. - sîsenū #anai!khaide hoaraga !ās di !gui!gubusib !aroma hîa ra hoa!nā-aixa daollgaus !ās disa khomai-ao-e !lgau#uibasa. - !haolhao #hanu-ai #ansa #gui!nāgu !laxasigu !aroma, hîa !kharaga !lgâisa tsî digital (texnoloxib) !urude xu ūsana. - #gomhellkhāsib tsî #ōrisasib mâ !urus hoas diba !hara!âi. - #gâ!nāgu kai !lhûisa #ansa xoab !nā-ū #âi!nā!lgui rase kō!lnās, #hanuse !lgaellgaes tsî !urude #an!gâsa.	Xoa !Ō-aisa sîsen#uib !aroma !H!IG3X1 • mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gā!gauga î xoas !nā-ū mâi-ai!â !lgon!lgonso sîsen#uib !aroma - !lreamxase sîsenū re #âilgaub tsî xoas di dī!gauga #âibasens ai !ammâisa tsî !gui!gubuse xoas hîa a !gaoxa-am tsî !gāsasib !aroma. - !gāsase !gorasa xoalgoradi hîa ra #âibasensa omkhâi tsî !am!larede sîsenū. - sîsenū #anai!khaide hoaraga !ās di !gui!gubusib !aroma hîa ra hoa!nā-aixa daollgaus !ās disa khomai-ao-e !lgau#uibasa. - !haolhao #hanu-ai #ansa #gui!nāgu !laxasigu !aroma, hîa !kharaga !lgâisa tsî digital (texnoloxib) !urude xu ūsana. - #gomhellkhāsib tsî #ōrisasib mâ !urus hoas diba !hara!âi. - #gâ!nāgu kai !lhûisa #ansa xoab !nā-ū #âi!nā!lgui rase kō!lnās, #hanuse !lgaellgaes tsî !urude #an!gâsa.

9.2 Khomais tsî xoas (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>
!HIG3 XOAS • #Nuwi khora#uisa !nōb di !gaellaresa tsî #gâ!nāgu ra !āde #nuwis, #hunuma, sîsenxa tsî !khā!khāsens !aromadi ai	Xoa !ō-aisa sîsen#uib !aroma !HIG3X1 • mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gā!gauga î xoas !nā-ū mâi-ai!â !lgon!lgonso sîsen#uib !aroma - sîsenū #ā!laredi tsi !gui!gusib !khaidi #âilgauga !hū!lles tsî #gâ!nāgu tsî #hanu xoa saogub: î-ase !s, lunis ai, xa !aromahe hāse, laro rase, !nās !aroma, #gurose, !gam!lîse, ts. !ln. ts. !ln. - lapellgui, #gaekhâi, !gû!gâ tsî xoa-unu !gui#amde gowasîsen!gaub #ōrisasib xoas dib !kha hoan xa !gapi sîsen#uib xoas diba sî!nās, !amku tsî khomaihe !khā sîsenna hō#uis !aroma. - gowasîsenū!gaub di #anai!khaidi xoasaon, tsî #hanu mîdilluib tsîna sîsenū #hanu sîsen#uib !aroma.	Xoa !ō-aisa sîsen#uib !aroma !HIG3X1 • mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gā!gauga î xoas !nā-ū mâi-ai!â !lgon!lgonso sîsen#uib !aroma - sîsenū #ā!laredi tsi !gui!gusib !khaidi #âilgauga !hū!lles tsî #gâ!nāgu tsî #hanu xoa saogub: î-ase !s, lunis ai, xa !aromahe hāse, laro rase, !nās !aroma, #gurose, !gam!lîse, ts. !ln. ts. !ln. - lapellgui, #gaekhâi, !gû!gâ tsî xoa-unu !gui#amde gowasîsen!gaub #ōrisasib xoas dib !kha hoan xa !gapi sîsen#uib xoas diba sî!nās !amku tsî khomaihe !khā sîsenna hō#uis !aroma. - sîsen#uib hōs !aroma gowasîsenū!gaub di #anai!khaidi, #gangowab, xoasaon tsî !khū tsî #gui!nāgu mîdilluib #âibasens tsî #hanu-aisiba xoas !nā-ū nî !khō#gā.

9.2 Khomais tsî xoas (aîlgû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!lkhāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !lkhā!lkhāsenāona nî !lkhā in:</i>
!H!G3 XOAS • #Nuwi khora#uisa !nōb di !gaellaresa tsî #gâ!nāgu ra !âde #nuwis, #hunuma, sîsenxa tsî !lkhā!lkhāsens !aromadi ai	Daolgaosa xoas !H!G3X2 • !lhûi#ui !gôa!gôasa #ansa !âde xu tsî unu !ō-aisa !gâ-aon tsî !aromas !oa - !lhûi#ui #hâ#hâsa explicit tsî implicit #ans !gui tamas ka io !nāsa !âde xu tsî unu !ō-aisa daolgaude !oa !nubu !âsa !khara !gauba !oa xoas !aroma, tsî !khara !aromas tsî !gâ-aon !aroma !nā #hunuma !âsa xu. - !Khō!nami #hōan, !lgam!laredi tamas ka io xoasa #khanin hîa mû#gā!gaugu, #noagudi tsî !hoa#amde. - !Gui !hoa#ams hîa !kharaga!nāgu !lgâisa xūna xu tamas ka io digital !urude xu ūsana !khō#gā tsî !khō!nami. - Dana #â!lgaugu tamas ka io !lhûisa #ansa amke-aibe tamas ka io xoasa !âsa xu hāna xoamâi.	Daolgaosa xoas !H!G3X2 • !lhûi#ui !gôa!gôasa #ansa !âde xu tsî unu !ō-aisa !gâ-aon tsî !aromas !oa - !lhûi#ui !gau ra #ans tamas ka io !nāsa !âde xu tsî unu !ō-aisa daolgaude !oa !nunu!nā !âsa !khara !gauba !oa xoas !aroma tsî !khara !aromas tsî !gâ-aon !aroma !nā #hunuma !âsa xu. - !Khō!nami !lhûisa #ans hîa ama tsî mûnanaiba xu hā !ân dina, khom!nā tsî !hoa#am #noaguhesa #â!lgaub tsî/ tamas ka io dana #â!am!khaide. - !Oe!ā tsî !guilgui #ans !nōsa !urude xu hāsa, #gai#nû!lkhā rase !kharaga mâi-ai!âs, #â!lgaub tsî/ tamas ka io !lhûis !lgâ!gâsa #ōrisa xūn dis disa. - Dana #â!lgaugu tamas ka io !lhûisa #ansa amke-aibe tamas ka io xoasa !âsa xu hāna xoamâi.

9.2 Khomais tsî xoas (ai!gû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>
!H!G3 Xoas • #Nuwikhâi khoratuisa !nōb di !gaellaresa tsî #gâ!nâgu ra !âde !#nuwis, #hunuma, sîsenxa tsî !khā!khāsens !aromadi !aroma.	Garu-a Xoas !H!G3 X3 • !nâu#harugu hō!âde tsî !lgâ!ui tare-en ra #âi, tsâ tsî mûnanai !khaisa - sao ra !amllare!nōana #nuwi, !#nuwis, #ansa mās tsî !hoallnâdanas !aroma: !lgamba (!lgaeba) tsî xoa!gā!gā rase. - !amllare xoasa !âde khoratuisa !nōb di #hunuma tsî sîsenxa !aromadi !aroma #hanu !amllareb tsî gowa!lgaub nî !aromas tsî !gâ-aon tawa !gause: sî#khanisa xoa!gā!gās, !apemā, aollgui-ai, emails, tsē#khani xoa#gās, #khani !gora!gās, ama!khaide #an!gās !gamllares, #hōa#khani !nurib	Garu-a Xoas !H!G3 X3 • !nâu#harugu hō!âde tsî !lgâ!ui tare-en ra #âi, tsâ tsî mûnanai !khaisa - sao ra !amllare!nōana !amllare, !#nuwis, #ansa mā!kharus tsi !hoallnâdanas !aroma: !lgamba (!lgaeba), xoa!gā!gā tsî #noaba rase. - !amllare re xoasa !âde khoratuisa !nōb di #hunuma tsî sîsenūs !aromadi !aroma, #hanu !amllareb tsî gowa!lgaub nî !aromas tsî !gâ-aon tawa !gause: Sî#khanisa aollguis, #âilgauba !lgâ!uis, !hoallnâdanas, #hōa#khanib !oa hâ sî#khanis, gowa!is, gon!sib !gora!gās, !#hōa#khanib, khoexa!nâ !nurib

9.3 Gowa#ans ts# m#dilluib

Xrat 8sa xu 9s l#an ge l#h#ll#h#senaona gowa#ans ts# m#dilluib ts#na n# l#h#ll#h#he omkh#i ra !n#m#b axase.

Hoa!n#-aixa l#G#badi	l#-aisa l#G#badi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>l#Kh#ll#h#senaon ge n#:</i>	<i>Xrats lams ain ge l#Kh#ll#h#senaona n# l#Kh# l#n#:</i>	<i>Xrats lams ain ge l#Kh#ll#h#senaona n# l#Kh# l#n#:</i>
l#l#G4 GOWAS#SEN#S • #Nuwi #ans gowas#sen#s gowab disa m#di, ##basen!#di, ##basengu, khomai!#n l#n# s#sen#s !aroma	l#Okurus ts# l#-ans (morfoloxib) l#l#G4GM1 • m#l# #hoas l#n ts# m#di !n#m#b ts#na ts# #hanuse s#sen# - #an#ui sao ra !gubidi l#gu di de (gaxu ts# !nubu), l#l#l#m#di ts# l#gaml#gu ts#na. - m#-aradi !n# m#de lgora. - m#l# ts# s#sen# sao ra lgaugu m#di di ga ts# m#di di ##basende l#haralkhara: !nomab, !gaob, #akh#os. - lgorasa #n#i gowa#ans ts# l#lgawib m#di dib !n#. - #gai#n#l#kh# gowas#sen#sa: lonm#di, lonm#n#l#kh#di, s#senm#di, larom#di, h#lgaupedi, ##llaedi ts# khom#g#di.	l#Okurus ts# l#-ans (morfoloxib) l#l#G4GM1 • m#l# #hoas l#n ts# m#di !n#m#b ts#na ts# #hanuse s#sen# - #an#ui sao ra !gubidi l#gu di de (gaxu ts# !nubu), l#l#l#m#di ts# l#gaml#gu ts#na. - m#-aradi !n# m#de lgora. - m#l# ts# s#sen# sao ra lgaugu m#di di ga ts# m#di di ##basende l#haralkhara: !nomab, !gaob, #akh#os. - lgorasa #n#i gowa#ans ts# l#lgawib m#di dib !n#. - #gai#n#l#kh# gowas#sen#sa: lonm#di, lonm#n#l#kh#di, s#senm#di, larom#di, h#lgaupedi, ##llaedi ts# khom#g#di.

9.3 Gowasisenūs tsî mîdilluib (ailgû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenāon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenāona nî !khā in:</i>
!H!IG4 GOWASISENŪS • #Nuwi #ans gowasisenūs gowab disa mîdi, #âibasen!âdi, #âibasengu, khomai!ân !nâ sîsenūs !aroma	!Hoalōlgaub !H!IG4GM2 • #âibasen !amllares di !lgaraga sîsenū !hoas tsî xoas !nâ - #hanu mîdisaoguba sîsenū. - #gai#nū!ikhā dīra!âs, sîsenmî!âs, !oa!ū tsî #gan!gâsa dī-ai!ân #âibasengu hâna. - mû!ā !kharaga #âibasenga: mîlgaub, mîmā!lgaub, dīlgaub, - #gai#nū!ikhā tsî sîsenū !kharaga !âna #âibasenga gaxugaxus !gao!/aroma: dīra!âs, dī-ai!âs, dīlgaub, tsâlgaub. - !lawollawo#âibasenna xu !garu#âibasenni !lga unu tsî !khawa daba. - !kharaga #âibasen!nôaga #nuwi. - gowa#ans xūna #hanuse mû!ā tsî kuru/#nuwi: !laegu, !lgaeba- tsî !lgaellgaegoqab, dīlgaub tsî tsâlgaub.	!Hoalōlgaub !H!IG4GM2 • #âibasen !amllares di !lgaraga sîsenū !hoas tsî xoas !nâ - #hanu mîdisaoguba sîsenū. - #gai#nū!ikhā dīra!âs, sîsenmî!âs, !oa!ū tsî #gan!gâsa dī-ai!ân #âibasengu hâna. - mû!ā !kharaga #âibasenga: mîlgaub, mîmā!lgaub, dīlgaub, - #gai#nū!ikhā tsî sîsenū !kharaga !âna #âibasenga gaxugaxus !gao!/aroma: dīra!âs, dī-ai!âs, dīlgaub, tsâlgaub. - !lawollawo#âibasenna xu !garu#âibasenni !lga unu tsî !khawa daba. - !kharaga #âibasen!nôaga #nuwi. - gowa#ans xūna #hanuse mû!ā tsî kuru/#nuwi: !laegu, !lgaeba- tsî !lgaellgaegoqab, dīlgaub tsî tsâlgaub.

9.3 Gowasisenūs tsî mîdilluib (ailgû ra)

Hoa!nâ-aixa !Gûbadi	!Ô-aisa !Gûbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khâ!lkhâsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khâ!lkhâsenaona nî !khâ !n:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khâ!lkhâsenaona nî !khâ !n:</i>
!HIG4 GOWASISENŪS • #Nuwi #ans gowasisenūs gowab disa mîdi, #âibasen!âdi, #âibasengu, khomai!ân !nâ sîsenūs !aroma	Khomaisaon tsî xoamû#gais !HIG4GM3 • sîsenū hoa khomaisaona #hanuse, sîsenxasib !aroma tsî !gam#âixasiba #gōsen - Hoa!nâ-aixa khomaisaona #hanuse sîsenū: lamsaos, lomsaos, lomlamsaos, dîsaob, #gai#uisaob. - !gapi !harib khomaisaona mû!â tsî sîsenū: ūbēsaos, lomsaos, !khamkha, #â!laesaos, #âisaos, !gamlamsaos. • Xoamû#gais tsî gowab xoalgaub(ortoxrafib) !lgaragu tsîna sîsenū. - #hanu xoalgaub gowab diba sao ra māsigu !nâ sîsenū: "b"tsî "p", "d"tsî "t", "g" tsî "k", nam#naulōgu tsî nam#nau tama gu, ūbēsaos, ideofondi tsî khom!nâdi, !haolhaodi tsî !lgu!âdi tawa. - xoalgaub !lgaraga !gōasib !kha sîsenū xoas !harib ai, !amllares tsî !oe!âs !laeb ai.	Khomais tsî xoamû#gais !HIG4GM3 • sîsenū hoa khomaisaona #hanuse, sîsenxasib !aroma tsî !gam#âixasiba #gōsen - Hoa!nâ-aixa khomaisaona #hanuse sîsenū: lamsaos, lomsaos, lomlamsaos, dîsaob, #gai#uisaob. - !gapi !harib khomaisaona mû!â tsî sîsenū: ūbēsaos, lomsaos, !khamkha, #â!laesaos, #âisaos, !gamlamsaos. • Xoamû#gais tsî gowab xoalgaub (ortoxrafib) !lgaragu tsîna sîsenū. - #hanu xoalgaub gowab diba sao ra māsigu !nâ sîsenū: "b"tsî "p", "d"tsî "t", "g" tsî "k", nam#naulōgu tsî nam#nau tama gu, ūbēsaos, ideofondi tsî khom!nâdi, !haolhaodi tsî !lgu!âdi tawa. - xoalgaub !lgaraga !gōasib !kha sîsenū xoas !harib ai, !amllares tsî !oe!âs !laeb ai

9.3 Gowasisenūs tsî mîdilluib (ai!gû ra)

Hoa!nā-aixa !Gūbadi	!Ō-aisa !Gūbadi	
	Xrat 8	Xrat 9
<i>!Khā!khāsenaon ge nî:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>	<i>Xrats lams ain ge !khā!khāsenaona nî !khā in:</i>
!HIG4 MÎDIIUIB • !Khā!khāsen !khū hā mîdilluiba omkhāis !gās, !hoas, khomais tsî xoasa #khā!nās !aroma	Mîdilluib !HIG4GM4 • !khōkhāi #ansa !gamsib !nā tsî kaise !gāise !gāi#uisen - mîdi !khā#âibasenmîdi !kha !khō!khuni. - mîde xoamāi: mîsāu#khanis - mîdilluiba sîsenū mina ôas tamas ka io mî!gā!gās !aroma. - mîna !gā!gā: mâtin ra sîsenūhes, nau mîn !kha di mâtî ra !gaellares tsîna. - mû!ā: mā!oamîdi, polesemîde tsî !khāxoamûmîdi tsîna. - !lposa !gāi#uisende mû!ā: #khoamîdi, !gowellnōdi / !guirodi tsî metafordi tsîna. - lasa mina kurus/#nuwis: #nûi!khunis, !khuwimîn, lorolgaun, !nore!hoas, !nubu!nubudi, xoa!nubu!nubusa londi, mîlhurus, mîs #âibasensa unus. - mîna sîsenū #hanu !gaub māsib tsî khoen, #ūsigu tsî !hao!nāsib.	Mîdilluib !HIG4GM4 • !khōkhāi #ansa !gamsib !nā tsî kaise !gāise !gāi#uisen - mîdi !khā#âibasenmîdi !kha !khō!khuni. - mîde xoamāi: mîsāu#khanis - mîdilluiba sîsenū mina ôas tamas ka io mî!gā!gās !aroma. - mîna !gā!gā: mâtin ra sîsenūhes, nau mîn !kha di mâtî ra !gaellares tsîna. - mû!ā: mā!oamîdi, polesemîde tsî !khāxoamûmîdi tsîna. - !lposa !gāi#uisende mû!ā: #khoamîdi, !gowellnōdi / !guirodi tsî metafordi tsîna. - lasa mina kurus/#nuwis: #nûi!khunis, !khuwimîn, lorolgaun, !nore!hoas, !nubu!nubudi, xoa!nubu!nubusa londi, mîlhurus, mîs #âibasensa unus. - mîna sîsenū #hanu !gaub māsib tsî khoen, #ūsigu tsî !hao!nāsib.

10. !Hara!âis

!Gôan ai !ammâisa !khâllkhâ!khô#gāb tsî !gôan ai !ammâisa !gau!nâs hâra ge #haba !nôllguib â-i #ans tsî !khâsigu hîa #ans ai !gao!gaosa !hûhâsib tawa ra !gauna ra sîsenû. !Ô-aisa !khâsigu !khâllkhâ#gaekhâigu ge ra !gâsa kai mâ !nâ!âs tsî !khâsiga i nî !khâllkhâsenoa-e dî!gaullgausa !gau!nâs tsî !khâllkhâsens !khais di !am#oas ase, hîa nî !hara!âihesa. Nausa i ge !khâllkhâ!khô#gāb nî !khâllkhâsens xa !gû!gûhesa, tsî !hara!âis tamasa ka io !âidi xa !gû!gûhe tidesa. !Hara!âis tsî !âis ge !khâllkhâsensa nî #khâ!nâ. !Nâsa #ans hîa !gorasa ra dî !hara!âis #ama hâs !aroma #Nûi!kharus Xoallguib tsî #nûi!kharus sî#nami#khanidi !nâ kô re.

10.1 Garu a !hara!âis

!Oasa !nôb tsî !harigu !khâsiba !khôs !aroma i ge !kharaga!nâgu !guillapollaposa tsî !laposa tama garu a !hara!âis mâsiga a #hâbasa loasa !khais !khâllkhâsenao-i ai!gûs tsî sî!nâde hoaraga !khâllkhâ!âgu !nâ mäs !aroma. Garu a !hara!âis ge nî !gâsa, supu tsî sîsenûhe !khâ, tsî !gâsase !khâllkhâsenao-i ai !ammâisa !gaollguigu tsî dî!gauga !nâ nî !gao!gaosa. !Gau!nâ-aon ge #gom#gomsa tsî ama #ans !khâllkhâsenao-i ra !gao!gaollkhâsigu !nâ dî !gauba nî nana#ui. !Khâllkhâsenaoon di ai!gûs tsî sî!nâdi #ama go !haolhaohe #ans ge nî sîsenûhe !khâllkhâsenaoon !lî di !gaisa tsî #khawusa !khaide !gau#uis !aroma, mâpan !gâise ra dîs tsî tare-i !aromas asa, tsî mâpan !gaisase nî dîtsâsa, mâti tsî tare-i !aroma. !Gûn ge !laeba xu !laeb !ga nî #an#anhe !lî di ôa-i di ai!gûs #ama, tsî !khâti nî #gao#gao!nâhe !n sî!nâhe ra !gâi!gâba mādawa-am tsî !arulî nî aollguiga māhe mātî nî !lî-i di !khâllkhâsens di !laxasiga #khâ!nâsa.

!Khâllkhâsenao-i ai!gûs tsî sî!nâdi hoaraga !khâllkhâ!âgu !nâ di ge nî !gûna nî !nuribahe skoli di !nuri#haweb ai.

Garu-a !hara!âis ge ai#homihe tsî nî !lapellguihe kurib tsoatsoas !nâ, tsî !llkhâ !as kôse supu#âixase nî dîhe. !Gôan !gubis !laxasin, projekn, !gui#amdi, !gâusîseni tsî !nubu !âidi !aroma ra māhen ge garu-a !hara!âs #hawegu !nâ nî xoa#gāhe.

#Nuwi ra tsî !khô!nami ra !hara!âis

!Gam !gaukha !hara!âis dikha ge ra sîsenûhe, #nuwi ra garu a !hara!âis tsî !khô!nami ra !hara!âis hâkha. #Nuwi ra !hara!âis ge !hara!âis hîa ra skolkurib !nâ dîhesa !khâllkhâsensa !gâi!gâi tsî !gau!nâs tsî !khâllkhâsensa unu tsî daollgausa hui!nâs !aroma. !Hara!âis ge #nuwi ra !âsa ra !khâllkhâsenaoon tawa !huru, !lîs ga:

- sîsenûheo !lîna #gao#gao!nâs !aroma !n !lî di #ans tsî !khâsiga khora#ui, !gâi !oasa !tanisen!gaugu tsî #ûga !gaollgui, tsî !gâi !khâllkhâsen!gauga ai!gû kais !aroma;
- !hara!âis !gui#amdi !nâ-û !gôana huio !n !gomsina gâ-aise oresa hōbas !aroma !khâllkhâsenn ge xûna sîsenûse;
- !gau!nâ-ao-e huio ! i !nâ #ansa sîsenû !khâllkhâ!gaugu tsî !khâllkhâsens di hui!nâxûna !gâi!gâi!nâs !aroma.

!Khô!nami !hara!âis ge !hara!âi!nôas hîa ra skolkurib di !ams ai dîhesa !haolhaohe hâ ai!gûs tsî sî!nâhe ge hoaraga kurib !nâ !khâllkhâsenao-i xa !harodi !khâllkhâ!âb disa, kurib !ams di !âidi !kha !khô!laxasase. !Am#oas !khô!namisa !hara!âis dis ge !gui!gupu kurib !ams di !kharus xrata.

!Aposa tama hâ dīlgaugu tsī !Aposa dīlgaugu

!Gau!nâ-ao-i ge nī !hara!âi mâtikō !gâise i go mâ !khā!khāsenao-i hoa-e !gao!gao !khāsigu hīa !khā!khā!âb !nâ xoa!gā!gāsaga a sī!nâ !khaisa, tsī nēsa xu nī mû#an !khā mâ hoa!nâ-aixa ai!gûsa go !khā!khāsenao-e a sī!nâsa. Kai amses ge nēsa !aposa tama hâ !gaub ai a dīthe !khā daollgausa mû!haradi mâ !guilguibe !gôa-i hoa-i ai!gûs hīa !khā!khāsens #ama hās xa, tsī !âisens di māsigu !nâ xūnan ra ôa!nâ, !nâu!ā ī ran tsī !haolhaosa #ansa, #ansa sīsen#ui-ū, !nâu#harugu, ū!oasa !gauga !gora!gābasen, tsī !līn di hoa!nâ-aixa !lhaos !nâ-ū.

#Hâbasa i karao !hara!âisa !nāsase !aposa !gaub ai !am!laresa, o i ge !gau!nâ-ao-e !lkhā i as kōse !khā māsī!nôab !naetisa !khā!khāsens tsī !âisens di māsigu !aroma nī sīsenū !gôa-i di !khāsiga !âis !aroma. Sīsenūs !naetisa xoasa tsī amke-aibe !âidi dis ge loro !nō!guib !khāsigu dib !guiba !hara!âi !khā tsī !nâ- amaga kai !laeba !khō#gā tide. !Nubu !âidi mâb !guib ga !khā!khā!â xawe di !âb !khā!khā!laeb dib !guiba nī ū tsī kaise !khō#uisa soan !nâ !gui hoaraga !khā!khākamaba nī !khō#gā.

Kō!gâs

#Ans hīa ra !aposa tama tsī !aposa garu-a !hara!âisa xu hōhes ge !gau!nâ-ao-i xa nī sīsenūhe ī i #an mâpa i #hâbasa !khaisa !khā!khā!lgaugu tsī huisenūxūna mâ !guilguibe !gôa-i di ai!gûs tsī #hāsigu !aroma unusa. Mâ danalguisib !khā!khās dib di lams hoas ai, tsī mâ termains hoas di lams ai i ge !gau!nâ-ao-e !khā!khāsenao !kha !hao hāse ai!gûsa nī kō!gâ, !nās ge !gui#amdi hīa dītohe hâdi, !haolgaub, tarenan !gôana !khā!khāsen hās, tsī taren garu ase dīthe !khā !khais sīsen!nâhe nīse ī māsiba !gâ!gâis !aroma tsī !gâ!gâgu !gubis sī!nâ hâgu ai mûba mâi hāsesa.

#Anai!khaidi ai !gao!gaosa xratgu

Xrati ga garu a !hara!âis !nâ mâhe, o i ge !gao!gaose #hâbasa !līgu nī !khā!khāsenao-i di ama !harib !gâ!gâb !ō-aisa !khāsigu dib hīa sī!nâhe hâba !gau#uisa, tsī mâtin nau !khā!khāsenao na ra sī!nâ tamasa ka io !guillapollaposa !gôab !khā!khāsenao dib nī hoallae Xrat A, B, C, tsī !nâti māsesa. #Anai!khaidi ai !gao!gaosa !hara!âis !nâ i ge mâ xoamûs hoas di xrata xoa!gā!gâsa nī ūhâ hīa ra mīsa tarena i !khāsenao- e nī dīlgaullgausa !nâ xrata māsesa !aroma. Xratgu xoa!gā!gâdi ge kurikorobe nī mâ !khā!khā!âb hoab !aroma dīthe. #Hâbasa i ge a !gau!nâ-aon !kharaga !âgu dīn nī sīsen!laresa īn !hûbe hâ !nâu!āsa xratgu xoa!gā!gâdi di #âbasens #ama ūhâ, tsī mâtin nī garu a !hara!âis !nâ sīsenū !khaisa, ī i xratga #hanuse tsī !gui !gaub ai hoa !khā!khā!âgu !nâ mâhe. Ti i ga dīthe, o !gui i ge !hara!âis di !gôaga a #gom#gomsa.

10.2 Xratgu xoa!gā!gās

llkhāllkhāsenao-i di !khō!namisa sī!nās lō-aisa llgūbadi !nās ge mǎ llkhāllkhā!āb !nā xoamūdi !nā Asa xu Es kōse hā xratgu !nā nī llgau!uihe, tsīs ge Asa hoan xa a lgawi sī Esa hoan xa a ʔam. Xoamūdi xratgu ga māhe, o i ge ʔhābasa llīgu nī ama sī!nādi llkhāllkhāsenaoon dide hīa llkhāsigu lkha !gaellaresase nī llgau!uisa. !Gaellares hīa xoamūdi !nā hā xratgu tsī lō-aisa llgūbadi !nā hās ge !naka ra llgau!uihe. ǀ llkhā i as kōseb ge xoamūs ai hā xrata !oa !gōab ase nī sīsenūhe, persentasib di soas !nā.

Xrat	% INōb (Xr 8 - 9)	Xrat xoa!ghālgās
A	80%+	Sī!nā hā kaise †oa†amsase lō-aisa lgūbade. ‖Khāllkhāsenao-i ge kaise mā†oa hā.
B	70 - 79%	Sī!nā hā kaise !gāise lō-aisa lgūbade. ‖Khāllkhāsenao-i di sī!nās ge ‖laegulnōb di †gaolkhādi †am!nā !goe tsī i ge ‖khāllkhāsenao-e kaise !gapise !nāsa !khaidi ‖khāsib didi !nā a !gāi.
C	60 - 69%	Sī!nā hā !gāise lō-aisa lgūbade. ‖Khāllkhāsenao-i ge lō-aisa lgūbade !goe†am hā tsī lūhesa māsigu tsī !gaugu !nā sīsenū ‖khā.
D	50 - 59%	Sī!nā hā †khī†khīsase lō-aisa lgūbade. ‖Khāllkhāsenao-i di sī!nās ge ‖laegulnōb †gaolkhādi !kha ra !gūllare. ‖Khāllkhāsenao-i ge tsāse ‖khāllkhāsens †khā!nāsa !nī !khaidi !nā †hāba ‖khā.
E	40 - 49%	Sī!nā hā ‖īb a loro !gōab lō-aisa lgūbadi diba tsī ‖khāsiba ūhāse !gawāl!he ‖khā. ‖Khāllkhāsenao-i tsāse hoaraga ‖khāsiga lō-aisa lgūbadi diga sī!nā tama hā, xawes ge ‖ī-i di sī!nāsa ‖īb a loro ‖khāsib di !hariba !nā hā. ‖Khāllkhāsenao-i ge ‖khāllkhāsens di †khā!nāsa !nāsa !harigu !nā †hāba hā.
U	0 - 39%	Sī!nā hā ‖īb a loro !gōab lō-aisa lgūbadi diba. ‖Khāllkhāsenao-i ge ‖khā tama hā loro dommi di ‖khāsib di !harib lō-aisa lgūbadi diba sī!nāsa, kaise khora†uisa huib !gau!nā-ao-i dib sīn !kha. ‖Khāllkhāsenao-i ge kaise ‖khōllkhōsa ‖khāllkhāsens di †khā!nāsa †hāba hā.

10.3 IHaralâi lgaugu

Garu a !hara!âis ge nî lawellguihe tsî saoguba !oa lgui#uihe kurib di tsoatsoas ai, tsî nî ï lkhâ i as kôse supuse ûhâhe. !Gôagu hîa ra !gubis di llaxasin, lgui#amdi, oms tawa ra dîhe sîseni, tsî !nubu !âidi hîa ra !hoa#am!khais di lams ai mâhedi ge garu-a !hara!âis !aroma xoamâihe lkhâ

!Haralâis lgûbadi

Sekondere !harib !nân ge lkhâllkhâsenaon di !gâs tsî khomais lkhâsigu, tsî lkhâti lîn di #ans gowa#ans tsî mîdilluib tsîna ra !hara!âihe llnâ !hoa tsîna ra xoa soab ain ra sîsenûse, tsî llnâ-amaga i ge !hara!âis lgûbadi nê lkhâsigu did era #gâ!nâgu !hara!âis lgûbadi !hoas tsî xoas didi !nâ.

!Hara!âis lgûbadi #guro gowab didi ge:

IHIIG1 !GÂS TSÎ !HOAS

Hoalnâ-aixa lgûbadi

llkhâllkhâsenaon ge nî:

- !gâ !gao!gâxase!kharagagu!ân lga tsî lgau #hanu #ûsigu tsî tanisenlgaugu !gâs diga
- !hoa sîsenxase tsî llkhoa#gaoxasib lkha î lgausa gowaba ra sîsenû !aromas, !gâ-aon tsî !hao!nâsi lnaetiga gowalîs !aroma

IÔ-aisa lgûbadi

llkhâllkhâsenaon ge nî lkhâ î:

- IHIIG1IGIH1 lgora!gâ rase !gâ !kharaga!nâgu !hoasa, !khöllnâsa tsî lgâillnâsa !ân lga
- IHIIG1IGIH2 !gâ !âdi lga, mû!â tsî lgora!gâ !hoallnâdanas lgaugu tsî gowasîsenûsa
- IHIIG1IGIH3 sîsenû #hanu gowab tsî gowalllgauba !kharaga !gâ-aon tsî #gui!nâgu !aromadi !aroma
- IHIIG1IGIH4 lapellgui tsî llkhaellnâ mâi-ai!âde !kharaga !gâ-aon tsî !aromadi !aroma
- IHIIG1IGIH5 lhao !gâi sîsen#uib lkha !kharaga sîsenllare!nâhe ra !hoa#amdi tsî lgamllaredi !nâ

IHIIG2 KHOMAS

Hoalnâ-aixa lgûbadi

llkhâllkhâsenaon ge nî:

- khomai tsî !ream xrats !harib ai ra lgau #gui !kharaga!nâgu lîn hîa #âisa ra lgoa#ui #âi#am!khaide ai hâna loa

IÔ-aisa lgûbadi

llkhâllkhâsenaon ge nî lkhâ î:

- IHIIG2 KH1 dîlgau!gau llnâ!âs !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasens tsî #ûsib tsîna
- IHIIG2 KH2 !oelâ, kô!gâ tsî omkhâi ama!khaidi, #âilgaugu tsî mû#gâlgaua khomai!âsa xu hâ #khâ!nâ ra lgaullgaude ra mase
- IHIIG2 KH3 dîlgau!gau llnâ!âba mâtin xoa-aona sîsen#uiga hōbē tsî khomai-aona ra tsâllkhâ lgausa
- IHIIG2 KH4 mû!â tsî !hoa#am lō-aisa #an#ui!khaidi xoa#ans dina tsî lîdi sîsenûbahe hâ !aromadi lkha !hûllare

!HIG3 XOAS

Hoalnā-aixa Igūbadi

!khā!khāsenaon ge nî !âihe sao ra !khāsib ai:

- #nuwi khoratuisa Inōb di !gaellaresa tsî #gâ!nāgu ra !āde #nuwis, #hunuma, sisenxa tsî !khā!khāsens !aromadi ai

!Ō-aisa Igūbadi

!khā!khāsenaon ge nî !khā in:

!HIG3X1 māsiaogu #āilgaugu tsî mû#gālgauga î xoas !nâ-ū mās-ai!â !gon!gonsa sisen#uib !aroma

!HIG3X2 !hûi#ui !gōa!gōasa #ansa !āde xu tsî unu !ō-aisa !gā-aon tsî !aromas !oa

!HIG3 X3 !nāu#harugu hō!āde tsî !gāi#ui tare-en ra #āi, tsā tsî mūnanai !khaisa

!HIG4 GOWA#ANS TSĪ MĪDIIIUIB

Hoalnā-aixa Igūbadi

!khā!khāsenaon ge nî !âihe sao ra !khāsib ai:

- #nuwi #ans gowasisenūs gowab disa mīdi, #āibasen!ādi, #āibasengu, khomai!ân !nā sisenūs !aroma
- !khā!khāsen !khū hā mīdilluiba omkhāis !gās, !hoas, khomais tsî xoas #khā!nāsa

!Ō-aisa Igūbadi

!khā!khāsenaon ge nî !khā in:

!HIG4GM1 mû!ā !hoas lōn tsî mīdi !nāmāb tsīna tsî #hanuse sisenū

!HIG4GM2 #āibasen !amllares di !garaga sisenū !hoas tsî xoas !nā

!HIG4GM3 sisenū hoa khomaisaona #hanuse, sisenxasib !aroma tsî !gam#āixasiba #gōsen

!HIG4GM4 !khōkhāi #ansa !gamsib !nā tsî kaise !gāise !gāi#uisen

10.4 Garu a !hara!âis: khoratuisa daollgaudi

!Nî khami kō !gōab di garu a !hara!âis !laxasin ge termains !nā !hûihe, xratga mābahe tsî nî xoamāihe. Nē garu a !hara!āidi ge #ōrisase nî lawellguihe tsî kō!gā#haweb, kō!gās di kō! !khaidi tamas ka io memorandum !oa nî kō!gāhe Kō!he nî !khaidi !laxasina !hara!âis tawa di ge !hara!âis !laxasib ai!â !khā!khāsenaon-e nî māhe, xawe !āidi tawas ose. !Gau!lgaudi dīhe ge siseni didi hīan ge !khā!khāsenaona

!gāi, !laegulnōb tsî #am !gōaga hō!nān, tsî !khāti xoasa !gui#ams tsî kō!gā#haweb ge skoli tawa nî ūhālgarahe sao ra kurib di lams kōse. !Gau!nā-aon ge !hûi !khā xratgan nî mā tsî/tamas ka io xoamāisa #gaolkhāhe ras xa !nāsa garu a !hara!āide #nuwikhāi ra !aromadi !aroma. Kurib lams di !khō!nami ra xrats ge !hara!âis !gui#amdi !khā!khā#gaekhāib !nā mādī ai !gui nî !gao!gaosa.

!Gās tsî !hoas

!Khā!khāsenaon di !khāsib (#homisen tamase) tsî naun !kha sisenllares !khāsigu ge nî #ganabagus ai !hara!āihe kurib !nā, tsî mās-ai!ās !khāsiga !gui !nāsa termains !nā kō!gās di tafeli !khā!khā#gaekhāib diba ra sisenūse. !Gōagu ge !gau ra kolomgu !nā ra !Hara!âis di #Haweb ai xoa#gāhe.

Khomais tsî daollgausa xoas

Khomais tsî daollgausa xoas

Khomais tsî !nâ!âs ge hoallae termains !nâ !hara!âihe !kharaga dî!nôan hîa ra !nâ!âs !oa!û hâ tsî #gan!gâsa!âibasensa ra !âina ra sîsenûse. !Orodomma !gui khomais di !khâ!âis ge termains !nâ !Hara!âis di #Haweb ai nî xoa#gâhe !lgau!nâ-ao-i xa.

!Hara!âis khomais !khâ!âis dis daollgausa xoas !gui#amde nî !khô#gâ lams !aroma, hîan nî !khâ!khâsenaona!lgau ra #ansa !hûi !gui tamas ka io !nâsa khomai!âna xu tsî/tamas ka io mûhesa xûna xu tsî !fina nî sîsenû xoas !gui#ams !aroma, hîa !khara !amllareb, !aromas tsî khomai-aona #âibasenbahe hâse #hunuma !âs xa. Daollgausa xoas ge aillgause !khô!namis, sî#khanis, !nurbi, xoamâi xûn, tsê#khani xoa#gâdi, ts. !n. !Orodomma !gui !khô!namis ge termains !nâ nî kô!gâhe tsî !Hara!âis !Gôan #Haweb ai xoa#gâhe.

Garu a xoas

!Orodomma !gui !amllares tsî !gui !nubu xoa!âs ge termains !nâ nî kô!gâhe tsî !gôaga garu a !hara!âis di #haweb ai nî xoa#gâhe. Mâ termains hoas !nâ i ge !khara !amllare!nôaba nî !hara!âihe. Xoahe ra !gui#amdi ge !laupexa sao ra gaxusiba nî ûhâ:

!Amllaresîsenni:

Xrat 8: 200 – 300 mîdi

Xrat 9: 300 – 350 mîdi

!Nubu !gui#amdi:

Xrat 8: 150 - 180 mîdi

Xrat 9: 180 - 200 mîdi

Xoa#ans

!Khâ!khâsensa xoa#ans dis ge !nona !âde !khô#gâ hâ: #hauxoas (prosas), !huru!âs (dramas – !gui !huru!âllara !huru!âdi) tsî !gai!garu#ans tsîde. Hoa !nona !âdi ge !hara!âihe !khâ amke-aibese tsî xoasa !gui#amdi tsî !âidi ase. !Orodomma !gui xoasa !gui#ams ge termains !nâ nî kô!gâhe tsî !gau ra kolommi !nâ. !Hara!âis #Haweb ai xoa#gâhe. !Gui#amdi ge !nâsase !âs ai !gao!gaosa dîde xu nî !amllarehe, xawen ge !khâ!khâsenaona !gui-aisase !gui !amllareb di !gaub ai hâ dîsa kurib !nâ nî dî !lgau!nâ-ao-i xa !hûihe hâ genreb #ama. Nën hoan !nâ i ge kurib lams !nâ !lgau!nâ-ao-e !âs #ama hâ dîdi !guide a dî !khâ tsî/tamas ka io dîdi hî !gui tamas kai o !gam xoalgorara !nâ a !lreamhe !khâde. Kurib lams di dî#haweb ge mâ genreb hoab #ama dîsa nî ûhâ, tsîn ge !khâ!khâsenaona !gamkha #ama !gui nê !nona genrega xu nî !lream.

- (i) #Hauxoas (gaxu !gae#hôas tamas ka io !nubu !gae#hoadi)
!Nâmâb ge !gamse nî !oe!âhe !huru-aon, #âi#am!khaidi, saogub !nae!khaidi dib, !gaelapes, !nî !naka mâ !gaelapedi tsî !amllareb, dîgu tsî sao rase ra !, n, tsî gowab tsî mûnaihe ra xûn ai ra #âise #nûise. !Khâ!khâsenaon ge nî tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !amllareb di !gaub ai !lreamhesa #gaolkhâdi tsîna dî garu a !hara!âis di !gôab !aroma.
- (ii) !Huru!âs (dramas)
!Nubu !huru!âs ge nî dîhe. !Nâmâb ge !gamse nî !oe!âhe !huru-aon, #âi#am!khaidi, saogub !nae!khaidi dib, !gaelapes, !nî !naka mâ !gaelapedi tsî !amllareb, dîgu tsî sao rase ra !n, tsî gowab tsî mûnaihe ra xûn ai ra #âise #nûise. !Khâ!khâsenaon ge nî

tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !amllareb di !gaub ai !ereamhesa #gaolkhâdi tsîna dî garu a !hara!âis di !gôab !aroma.

(iii) IGailgaru#ans

IGailgaru#ans ge !amllareb, !khô#gâb tsî dommi, mûnanaib, lôlgaub tsî !lgâi#uisen!gaub, tsî #nûi!nâs tsî !gaub. !Khâllkhâsenaon ge nî tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !nubu !amllareb di !gaub ai !ereamhesa #gaolkhâdi, tsî !gopellnô tsî mâ!oagu !gaipetsanadi hîa !gui #âi#am!khaidi #ama hâde.

Xoallguisa khomais mâ xrats hoas !aroma:

Xrat 8: 6 IGaipetsanade **TSÎ** 1 !nubu !huru!âs **TSÎ** gaxu !lgae#hôas **TAMAS KA IO** 5 !nubu !lgae#hôade kurib !nâ

Xrat 9: 8 IGaipetsanade **TSÎ** 1 !nubu !huru!âs **TSÎ** 1 gaxu !lgae#hôas **TAMAS KA IO** 6 !nubu !lgae#hôadi kurib !nâ

Gowasîsenûs tsî mîdilluib

Gowasîsenûs tsî mîdilluib ge khomai!âs di !nâmâb !nâ-û nî !âihe !guri hâses ose, tsî hoa lô-aisa !lgûbadi gowasîsenûs di !khâllkhâsens !âb didi ge garu ase kurib !nâ nî !âihe. !Orodoma !gui !âis ge termains !nâ kô!gâhe tsî !Hara!âis !Gôan #Haweb !nâ nî xoa#gâhe. Nê !âis ge !gamdisi !gôaba ûhâ !khâ tsî 2s !nâ !gora#gâhe !b 10sa xu hâ !gôaba xoa#gâhe.

!Khô!namis garu a !hara!âis dis termains !nâ:

!Khâsib	!Gôab	Kai!gôab
1. !Gâs tsî !hoas		
Ai#homisa tama amke-aibes	10	
Ai#homisa amke-aibes	10	
Kai!gôab		20
2. Khomais tsî xoas		
Khomais !khâ!âis & daollgusa xoas	20	
Gowasîsenûs	10	
Garu a xoas: !amllareb	20	
Garu a xoas: !nubu xoa!âs	10	
Xoa#ans !gui#ams	20	
		80
KAI!GÔAB		100

Termains lams di !gôab !nurib !aroma

Garu a !hara!âis di !gôab ge mâ termains hoas dib ge !guikaidisi (100) !gôaga ûhâ. !Nâ !gôab ge termains-lams-lâis !gôab !kha nî !gôalhaohe tsî !guikaididisa !oa nî dawa!khunihe termains lunis ai, !khâllkhâsenaon di !nurib !gôaba hôs !aroma. Termains-lams-lâis ge hoa gowab !khâsiga nî !âi tsî kurib-lunis-lâis #gaolkhâdi !oa nî #gaekhâihe.

Xrat 8

Termains-lams-lâis 1ro tsî 2lî termainra dib ge **50 !gôaga** xu hâ tsî sao ra !amllareba nî !khô#gâ :

- khomai !khâ!âis – 20 !gôagu
- gowasîsenû tsî mîdilluib – 10 !gôagu (!nâ termains !nâ ge !khâllkhâhen #ama)
- garu-a xoas/xoa!gâ!gâ ra xoas/xoa#ans – 20 !gôagu (!nâ termains !nâ ge !khâllkhâhen #ama)

Xrat 9

Termains-lams-lâis 1ro termains dis ge **50 Igôaga** xu hâ tsî sao ra !amllareba nî !khô#gā :

- khomai !khā!âis – 20 !gôagu
- gowasîsenū tsî mîdilluib – 10 !gôagu (!nā termains !nâ ge !khā!khāhen #ama)
- garu-a xoas/xoal#gā!gā ra xoas/xoa#ans – 20 !gôagu (!nā termains !nâ ge !khā!khāhen #ama)

!Gam!î termains-lams-lâis ge **100 Igôaga** xu hâ tsî !khā!khā#gækhâib !nâ hâ !amllareb tsî !khô#gāb kurib lunis !âis dib ai nî !gao!gaosa. Nê !âis ge !khā!khā#senaona kurib lunis di !âis !oa nî ai#homi.

!Gau!nâ-aon ge ra #gaolkhāhe !n #hanu !harib di !gomsib ai dî#hawega #gaekhâi tsî termains !nâ go !gau!nâhe hoa !khā#siga !âi.

10.5 Kurib lunis-!âis: khoratuisa daollgaudi

Xrat 8s di lams ais ge llgâu!nâbe kurib lams di !âisa Khoekhoegowab !nâ ra xoahe, tsî Xrat 9s di lams ai !kharese !augaba xu hâ !âisa. Xrat 9s di dî#hawegu ge ge DNEAs xa nî #gaekhâihe tsî !kharigu !nâ nî kô!gâhe. !Aromas nê !âis dis ge !hara!âisa mâs kôse l mâ lguilguibe !khâllkhâsenao-i hoa-e kurib di llgûbade sî!nâ hâ !khaisa. Nê !âide ai#homibasen tsî dî#uis ge tã lgam wekhekha xa !nâsa !aeba kurib lams ai nî !khô#gâ. Kurib lams di xoasa !âis ge !nona dî#hawega xu hâ:

Dî#haweb	Dî!nôan	!Aeb	!Gôab
1ro Dî#haweb Khomais tsî Daollgausa Xoas	Nê dî#haweb ge lgam !âkha ûhâ, tsî i ge mât hoab ai dîde a dîsa. Khomai!ân hîa ra nê dî#haweb !nâ sîsenûhen ge nî llgae#hâ, khoen ûi#garogu, ama!khaidi tsî #ansa !khô#gâ hâna. Hoa !âra ge !laupexa 800 mîdi di gaxusiba Xrat 8sa tsî 1000 mîde Xrat 9s !aroma nî ûhâ.	2 irkha	50
	1ro !Âb Nê !âb ge lgam llgui#amra !khô#gâ hâ, tsî di ge dîde #guro !âs ai nî !gao!gaosa.		[20]
	1ro llGui#ams : Khomai tsî daollgausa xoas Nê !âb ge !nubu !ereamdi, #gui!nâgu llhûxiûs dîdi, llkhowa-amsa dîdi, ama tsî ama tama dîdi tsî/tamas ka io lguiros dîde !khô#gâ hâ. Xoamû#gais, gowa#ans tamas ka io xoasaon !aroma i ge !gôaba #gaellnâhe tide. IHIG2 K2		10
	2!i llGui#ams : Gowa#ans tsî mîdilluib !Nâu!âhesa ra llgau !ereamde ra #gaolkhâ dîdi ge nêpa nî #gaekhâihe. !Khâllkhâsenaoon ge loasa #âibasengu !nâ nî !eream. !Nani !gôab ge dîdi hîa gowa#ans hîa !nâmâb !kha !gaellaresadi !nâ nî dîhe. !Gôab ge 1sa xu 3s kôse hâ !nôb !nâ mâ dîs hoas !nâ mâhe llkhâ. IHIG4 GM1, GM2, GM3, GM4		10
	2!i !Âb Nê !âb ge lgam llgui#amra !khô#ghâ hâ. Dîdi ge lgamllî !âs ai nî !gao!gaosa.		
	1ro llGui#ams: !Goralgâ rase !ereams !Khâ!âis di dî!nôadi (!nâu!âb ai !gao!gaosa !ereams) hîa ra !ô- aisa khomais llgûbade #ansa !khô#gâ hâ !âdi !khâllkhâ#gaekhâib dîdi #ama ra #gaekhâihe, !gôagu !nôb 2sa – 4s kôse hâse. !Nâsa !gâi !amllareba ûhâ !ereamdi ge !âixoa-aona xu ra !âubasenhe. #Ôrisa !amllarelgau, xoamû#gais tsî gowa#ans ge ra kô!the nê !ereamdi ra kô!gâhe soab ai. IHIG2 K2, K3		[30]
	2!i llGui#ams: Daollgausa xoas !Âixoa-aon ge nî #gaolkhâhe !n !ô-aisa #ansa llhûi#ui !âsa xu tsî !nî !aromas tsî !gâ-aona !oa unu, aillg. llhûisa #ans di !khô!namis, daollgaudi, sî#khanis (#hanullî tsî khoexa!nâ), !nurib, !nubu gowalîs, tsê#khani xoa#gâs, #an#an#haweb tamas ka io !lamallama #an#ans. Gaxusib nê llgui#ams dîb ge 150 - 180 mîde Xrat 8s !aroma tsî 180 – 200 mîde Xrat 9s !aroma. !Khô!namis ge 80 mîde nî gaxu. IHIG2 K1, K2, K3 IHIG3 X1, X2, IHIG4 GM3, GM4		20
KAI!GÔAB			50

Dî#hawe b	Dî!nôan	!Aeb	!Gôab
2!î Dî#hawe b: Garu a xoas	<u>!Amlareb</u> !Nani xoa#amdi ge !amllaresîsenni !aroma nî mâhe tsî i ge !âixoa- ao-e !guisa nî !lhûi tsî 200 - 300 mîde Xrat 8s !nâ tsî 300 – 350 mîde Xrat 9s !nâ nî xoa. !Gui#amdi ge !gaebas, #noagus tsî xoa!gā!gāsa nî !goa#ui !gau ra xoa!gaub !nâ. !Goa#ui ra !ân ge !nubu gowa#uisendi, ai- !sin, #khoamîn, !nubu !gaipetsanas (!lara!âs), !hō-ai-!sin, tsî !nāti ī xūna !khō#gā !khā. !HIG3 X1, X3 !HIG4 GM2, GM3	1 iri tsî 30 haigu	20
KAI!GÔAB			20
3!î Dî#hawe b: Xoa#ans	Nē dî#haweb ge !nona dîde !khō#gā hâ tsîs ge mās hoasa 15 !gôaba ūhâ, tsî i ge !khā!lkhāsenao-e !GAMRA nî !eream. !Gui dîs ge mâ genreb hoab ai nî dîhe (gaxullgae#hōas, !huru!âs, !gailgaru#ans), tsî di ge nē dîde !oa mās !âs ai !gui !gao!gaosa !khā, tamas ka io !hao!haohe !khā !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !gui tamas ka io !gam xoa!goprara #gaolkhādi !kha. Tā gowasîsen!gaub !aroma !gôaba #gaelnâ. !HIG2 K4 Nē !âis !nâ i ge !om#khanisa !âis ra xoahe soab ai sîsenūsa mā- amsa tama hâ.	1 iri tsî 30 minitg u	30
KAI!GÔAB			30

10.6 !Kharus !gôab

Garu a !hara!âisa ge 50% kurib lams di xratî tawa ra laro tsîs ge !lgâu!nābe kurib-lunis-!âisa 50% ra laro. [50 !gôab + 50 !gôab = 100].

!Nôb mâ !hara!âis !âb dib ge sao rase hâ:

!Âb	Xoa!gā!gās	!Gôagu	!Gomsib
Garu a !hara!âis	!Gās tsî !hoas, khomais tsî xoas, gowasîsenū!gaub tsî mîdilluib	100	50%
Xoasa !Âis	1ro Dî#haweb	50	25%
	2!î Dî#haweb	30	15%
	3!î Dî#haweb	20	10%
Kailgôab			100%

!Âlgora+gās daollgaub

IHaralâis IGūbas	Garu-a IHaralâis	1ro Dî#haweb	2lî Dî#haweb	3lî Dî#haweb
IGâs tsî lhoas				
IHIG1 IGIH1	✓			
IHIG1 IGIH2	✓			
IHIG1 IGIH3	✓			
IHIG1 IGIH4	✓			
IHIG1 IGIH5	✓			
Khomais				
IHIG2 KH1	✓	✓		
IHIG2 KH2	✓	✓		
IHIG2 KH3	✓	✓		
IHIG2 KH4	✓			
Xoas				
IHIG3 X1	✓	✓	✓	
IHIG3 X2	✓	✓		
IHIG3 X3	✓		✓	
Gowasîsenūs tsî mîdilluib				
IHIG4 GM1	✓			
IHIG4 GM2	✓	✓	✓	
IHIG4 GM3	✓	✓	✓	
IHIG4 GM4	✓	✓		✓

A #ĀKHAOB: MĪDISAOGUB

Nē mīdi tsī #āibasen!ādi ge lkhāllkhāsen !khō#gāba xu lkhū#uisa, supuse sisenūs !aroma.

IGĀS	English		Khoekhoegowab
	1.	critical listening	lgora!gā rase !gās
	2.	appreciate attitudes and behaviour	!gōa!gā #ūb tsī tanisensa
	3.	audio and visual texts	!nāuhe tsī mūhe ra !ās
	4.	praise songs	Kare tsanadi
	5.	chants	!gais
	6.	personal accounts	#hunuma mū#gāb
	7.	cultural ritual	!lhao!nāsi !naetib
	8.	computer programme	Kompiter saogub
	9.	logical, clear and structured way	!nāu!āxa, !gāsa tsī !amlare !gaub
	10.	factual accounts	Ama mū#gāb
	11.	respond to expositions	!ereams di xoa!gā!gās
	12.	identify the gist, purpose and audience	#gai#nūlkhā / mū!ā tsāsib, !aromas tsī !gā-aona
	13.	show insight	!lgau !gāsasiba
	14.	draw conclusions and deductions	Sa mū#gāb tsī !nāu!āba !oa(t)s ra mā #āilgaub
	15.	interpret cues	!lgau!gauna mī!ā
	16.	sequence, cause and effect	Saogub, !aromas tsī sisen#uib
	17.	points of view	Mū#gāb/#āilgaub
	18.	stylistic effects	!lgau!nōab sisen#uib
	19.	rhetorical questions	!eream-e !āubasenhe tama dīdi
	20.	emotive language	Tsāsiba ra !lgā!ui gowab
	21.	inclusive language	Hoa!khō#gā hā gowab
	22.	recognise personal anecdotes, stereotyping, bias, prejudice and propaganda	Mū!ā #hunuma !lgae#hōadi, lon#gailkhās, lkhāllhūis, a!lgora!gās tsī #homib
	23.	critique misleading information	lgora!gā #gae#hapu ra #ansa

IHOAS	English		Khoekhoegowab
	24.	communicate clearly and effectively	!nāu#harugu !gāsase tsī sisenxase
	25.	correct language and style	#hanu gowab tsī xoa!gaub
	26.	speak clearly, coherently and audibly	!lhoa !gāse, !gaellaresase tsī !nāuhe lkhāse
	27.	familiar and unfamiliar contexts	#an#ansa tsī #an#ansa tama !nāmab/!khō#gāb
	28.	courtesy expressions	!lgōasib !lgā!uisendi
	29.	idiomatic language and collocations	#khoagowab tsī !gowelnōdi
	30.	register	gowal!gaub
	31.	multimodal tools	#gui!nāgu huisenūxūn (!nāuhe tsī ra mūhe)
	32.	rehearse (presentations)	!lgū!gā (māi-ai!āde)
	33.	accept criticism and challenges	ū!oa lgora!gās tsī !lgoa#uide
	34.	argue against bias or stereotyping	#noagu lkhāllhūis tsī lon#gai#nūlkhās !oa-ai
	35.	support or challenge different perspectives politely	#khā!nā tamas ka io !lgoa#ui !kharaga mū#gāga !gōasib !kha
	36.	challenge assumptions	!lgoa#ui #gomde
	37.	social conventions	!hūhāsib !gaellaredi
	38.	interest and sensitivity	#āi#gases tsī sausasib

KHOMAIS	39.	critical reflection on texts	lâsa lgora!gâ rase kôfîs
	40.	explicit and implicit meanings	lloalû tsî †gan!gâsa †âibasens
	41.	use stress, intonation, rates and pausing for expressive reading	Sîsenû, l!gâ!gâs, l!nôs tsî lom†nûisa l!gâ†uisen rase khomais l!roma
	42.	non-verbal strategies	Mîhe tama sîsen!gaugu
	43.	fiction and non-fiction	Ama tma tsî ama
	44.	connecting, inferring, summarising, evaluating, contextualising	!gaellare, †â†ui, !khô!nami, kôfî, !khô†gâ
	45.	central idea	Dana †âilgaub
	46.	analyse the impact/cumulative impact	!oelâ sîsen†uiba/l!haolhaosa sîsen†uiba
	47.	compare and contrast	!gowel!nô tsî mâ!loagu
	48.	draw inferences	†â†uide mǎ
	49.	textual evidence	l!âsa xu hâ l!gaul!gaudi
	50.	graphic features	l!nô!l!gausa xûn
	51.	writers and their effects	Xoa-aon tsî l!n ûhâ sîsen†uigu
	English		Khoekhoegowab
	52.	how writers achieve effects and influence readers	Mâti xoa-aona sîsen†uiba ra hō tsî khomai-aona ra tsâ!khâ
	53.	assess credibility	û!oasasiba ôa!nâ
	54.	opinions and facts	†â!lgaun tsî ama !khaidid
	55.	irrelevant evidence	û!oasa tama l!gaul!gaun
	56.	synthesise selected information	!khô†gâ l!hû†uisa †ansa
	57.	evaluate logic of an author's argument	lgora!gâ †gomhellkhâsib tsî †hanu saogub xoa-ao-i di †noagulgaub
	58.	genres	l!kharaga xoa†ans lân (l!gaipetsanan, †hauxoas tsî l!hurulân)
	59.	appreciate poems	l!gôa!gâ l!gaipetsanana
	60.	evaluate the effect of symbolism	kô!gâ sîsen†uib saoll!nâun diba
	61.	metaphor, simile, personification	metafori (l!nubu l!gopel!nôs), l!guiros, khoekhoes
	62.	onomatopoeia, rhetorical question	l!ganallgaellgaes, †gangowalhôs (l!ream-e !âubasenhe tama dîdî)
	63.	alliteration, assonance, hyperbole	l!hûlômûlôsaogub, lômûlôsaogub, l!nâ!nâs
	64.	sibilance, irony (situational irony, verbal irony, dramatic irony)	l!hûlôlôdi, †gan!hôs (mâsib †gan!hôs, !hoas †gan!hôs, l!huru!â †gan!hôs)
	65.	sarcasm, euphemism, litotes	†gans, tsautsaus, †âibasens l!kha hâse xû-e mî!nubus(litotes)
	66.	oxymoron, innuendo, pun	(Oksimoron-i) !hoalgaub hîa ra !oa mâ †âibasens â-i mîra l!guiba sîsenû!nâheb, †gan!l!naellgaus (!oa mî tamase khoe-i l!ga l!naellgaus), l!khonxa †gan!hoas
XOAS	67.	writing for effect	Xoas sîsen†uib
	68.	deliberate effect	†anapega sîsen†uib
	69.	focussed and coherent written response	l!ammâisa tsî l!guilgupuse xoasa l!reams
	70.	substance and clarity	l!gomsib tsî l!gâsasib
	71.	features of whole-text cohesion	Hoa khomai!âs l!nâ hâ !gaellares
	72.	digital sources	l!gôana ûhâ †ans
	73.	plagiarism	xoall!nâs
	74.	credibility and accuracy	†gomhellkhâseb tsî †ôrisasib
	75.	connectors and cohesive (transitions) devices	†âllaemîdî tsî !gaellares
	76.	logical writing	l!nâul!âxa xoas
	77.	maximum impact	Hoan †amai hâ sîsen†uib
	78.	figurative language	l!sigowab

XOAS	English		Khoekhoegowab
	79.	adapt texts according to specific directions	Xoa-unu !âsa lô-aisa daollgaus loa
	80.	documentaries	#hoalân
	81.	compose essays	!amllareba xoa
	82.	creative, informative and persuasive purposes	#nuwis, #ansa mās tsî !hoallnâdanas !aromadi
	83.	personal and functional purposes	#hunuma tsî sîsenūs !aromadi !aroma
	84.	use the correct form to suit the purpose and audience	#hanu !amllareb tsî gowallgaub nî !aromas tsî !gâ-aon tawa lgause
	85.	letter to describe, advise, suggest, recommend, express opinion	khoexa!nâ sî#khanis xoa!gā!gās, lapemā, aollgui
	86.	email message	Email haisi-ams
	87.	film or documentary review	!khöllnâsa tsî xoasa #khanin #ama !nurisoas
GOWASĪSENŪS TSĪ MĪDIUIB	88.	phonetics and morphology	lōlōs tsî lō#ans, !hoalōlgaub
	89.	diphthongs	lgamlōb
	90.	prefixes, roots (bases), stem, suffixes, infixes (inflections)	#ā-ams, !nomab, !gaob, #ākhaob, #ā!nādi
	91.	lexical and grammatical words (tones)	Gowa#ans tsî gowasīsenūs
	92.	direct and indirect objects (in sentences)	!oa!ū tsî #gan#āibasens
	93.	deduce meaning	#āibasensa mā!kharus
	94.	contextual cues	Mīdi #āibasensa !kharaga !nāmagu !nā
	96.	phrasal verbs	!garu#āibasengu tsî llapollapo#āibasenga
	97.	acronyms	xoa!nubu!nubusa londe
	98.	puns	!khonxa #gan!hoas

B #ÂKHAOB: AMKE-AIBE MÂI-AIIÂS

IHaralâis IGûbadi

!lkhâ!lkhâsenaon ge nî !lkhâ in:

IHIIG1IGIH3 sîsenû #hanu gowab tsî gowal!lgauba !kharaga !gâ-aon tsî #gui!nâgu !aromadi !aroma

IHIIG1IGIH4 lapellgui tsî !khaellnâ mâi-ai!âde !kharaga !gâ-aon tsî !aromadi !aroma

IHarib	IGôab	Xoalgâlgâs
1	8 – 10	!hoa ra !gāsase, !gaellaresase tsî !nâuhe !lkhāse !kharaga !khō#gāgu !nâ !lgau#ui ra hō!ās tsî !gōalgās !gâ-aon tsî !ō-aisa !khaidi disa !lhûi#ui ra !gausa gowasîsenûs tsî mûhesa xûna - mâ#oa hâ !amllareb tsî mâi-ai!ās, #oa#amsa aillgaudi hîa dana!khaide ra #khâ!nâde ra mā !khaellnâ ra !ammâisa tsî !gaellaresa mâi-ai!âde tsî ra !khōlgara mûdi !nâ kōgusa
2	6 – 7	!hoa ra !nâuhe !lkhāse #gom!gāsens !kha #an#ansa !khō#gāgu !nâ !lgau#ui ra !lkhāsiba !kharagagusib hō!ās !khaidi tsî !gâ-aon !aegu hâsa #âi#gaexa gowaba ra sîsenû mâi-ai!āsa !gāsa kais !aroma, !nî mûhesa xûna ra sîsenû !gâi !amllareb tsî mâi-ai!ās, #oa#amsa aillgaudi hîa dana!khaide ra #khâ!nâdi !kha !gâi mâi-ai!ās, mûdi !nâ kōgusa ra !khōlgara
3	4 – 5	!hoa ra !nāsa !laeba !nâuhe !lkhāse !nganlgē rase tsî !nî !ân !nâ ra !nō!nâ - dîtsâ ra hō!ās !khaidi tsî !gâ-aon disa #âi#gaexa gowaba ra sîsenû mâi-ai!āsa !gāsa kais !aroma, !nî mûhesa xûna ra sîsenû - mâi-ai!ās ge !nāsa !āba !gāise a !amllaresa tsî !nâu!āxa - ûloahesa mâi-ai!ās tsî mûdi !nâ kōgus !gâ-aon !kha
4	2 – 3	- kaise #ause tsî #gaokorobese ra !hoa, !nākorobe !nō!nâs tsî !gaellare-i ose !laekorobese ra !gora !khaidi tsî !gâ-aon di hō!āsa !khōlgarasa !nāsa !amma !gau tama, #hanu tama tsî !lorose !ammâisa gowab sîsenûs - mâi-ai!ās ge #khawusase !amllaresa tsî !nāsase a #gom!oro!nāxa - mâi-ai!ās ge !garusa tsî #khawusa mûdi !nâ kōgus !gâ-aon !kha
5	0 – 1	- hununu!hoa ra, !lguilgâ ra, !hao tama mîde ra mî, tsî !nāmab hō!āsa ūhâ tama !laudomma hō!ās !khaidi tsî !gâ-aon disa ūhâ tama !gaullgau-i !khai tare gowasîsenûs a !lhûisa !khaisa !gaisa #hâ!nāsa #hâba hâ, nē gowaba !gāise #an!hoa tama !gāsa #âilgau-e ūhâ tama, !nāsa !laeba !gau tama khoratuis tsî mûdi !nâ kōgusa dî tama

C #AKHAOB: DAOIGAUSA XOAS

IHaralâis IGübadi

llkhâllkhāsenaon ge nî llkhâ in:

IHIIG2 KH1 dīlgauḷgau ḷnâulâs !oa!ū tsī #gan!gâsa #âibasens tsī #ūsib tsīna

IHIIG2 KH2 !oe!ā, kōlgâ tsī omkhâi ama!khaidi, #âilgaugu tsī mû#gālgauga khomai!âsa xu hâ #khâ!nâ ra ḷgauḷgaude ra māse

IHIIG2 KH3 dīlgauḷgau ḷnâulâba mâtin xoa-aona sīsen#uiga hōbē tsī khomai-aona ra tsâllkhâ ḷgausa

llkhâllkhāsenaon ge nî llkhâ in:

IHIIG3X1 mâisaogu #âilgaugu tsī mû#gālgauga î xoa!nâ-ū mâi-ai!â ḷgonḷgonsa sīsen#uib !aroma

IHIIG3X2 ḷhûi#ui ḷgōalḡōasa #ansa !âde xu tsī unu lō-aisa ḷgâ-aon tsī !aromas !oa

llkhâllkhāsenaon ge nî llkhâ in:

IHIIG4GM3 sīsenū hoa khomaisaona #hanuse, sīsenxasib !aroma tsī ḷgam#âixasiba #ḡōsen

IHIIG4GM4 !khōkhâi #ansa !gamsib !nâ tsī kaise !ḡâise ḷḡâi#uisen

IHarib	IGôab	Xoalḡālgās
1	8 – 10	- ḷgausa #ans tsī #âilgaugu khomai!âsa xu ḷhûi tsī unusa dīsao!nâsa lō-aisa ḷgâ-aon !oa #khâ!nâ ra #ans, ama !khaidi tsī #âi#uisa !khaidi hoan !kha, ge !ḡâise !khō!namisa, !khōllaresa tsī #ḡâ!nâḡusase !ereams !nâ - ḷgaisa hō!âs !aromas tsī ḷgaub dis ge hâ, hoan xa !nâsa sīsen#uiba hōbēs !aroma
2	6 – 7	- ḷḡâi !nōb di ḷgausa #ans tsī #âilgaugu khomai!âsa xu ḷhûisa xawe sao-aigu rase !aromas !oa unusa tama - hoallaes ge hui!nâ ra #ansa !ereams !nâ !khō#gâsa - ḷḡâsa hō!âs !aromas tsī ḷgausa dommi dis
3	4 – 5	- ḷgausa #âilgaugu khomai!âsa xu ḷhûisa xawe lui, !nubu tsī !nân !nâ ḷḡui!ḡâsa !nîkhamakō !khû#uis khomai!âsa xu hâ, #âilgaugu ge lorose !aromas !oa unusa #hau dommi tsī ḷḡâsasiba ūhâ tama !aromas
4	2 – 3	!ereams ge !naetisa (ḷhûi#uisa tama), !naetib ge hâ #hunuma #hōasa ḷḡui!ḡâs diba !nîkhamakō ḷgausasib !ereams !nâ hâ xawe unu!nâs khomai!âs di #âilgaugu dis !khai !aromas di hō!âs ḷlaupexa !khai
5	0 – 1	- khomai!âs di !nāmaba ḷkhaba sīsenūs dītsâdi ge !oa#ui tama tsī !ḡaellare-e dīs - tamas ka io khomai!âs !kha ūhâ tama - khomai!âs di #âilgauga unus di ḷgauḷgau-i !khai - ḷḡui#ams ge soagu-l tamas ka io !aroma-e ūhâ tama

D #ÂKHAOB : DAOIGAUSA XOAS (IAMIAREB)

IHaralâis IGûbadi

llkhâllkhâsenaon ge nî llkhâ in:

IHIIG3X1 mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gâlgauga î xoas !nâ-û mâi-ai!â lgonllgonsa sîsen#uib
!aroma

IHIIG3 X3 !nâu#harugu hō!âde tsî lgâi#ui tare-en ra #âi, tsâ tsî mûnanai !khaisa

llkhâllkhâsenaon ge nî llkhâ in:

IHIIG4GM2 #âibasen !amllares di lgaraga sîsenû !hoas tsî xoas !nâ

IHIIG4GM3 sîsenû hoa khomaisaona #hanuse, sîsenxasib !aroma tsî lgam#âixasiba #gōsen

IHarib	IGôab	Xoalgālgās
1	16-20	- lurus ge #gom#gomxa tsî sao rana !khō#gā hā: #ūmās, luruslgawib tsî ores (lgaebas) #gom#gomxa tsîga ra #nuwi !kharaga mûlgaugu !kha (xoalgālgā) #âilgaugu ge !gāise mî!gālgāsa, #gā!nāgu ra tsî !nâulāxa omkhâis (#noagus) - ūloasa a tsî hîa !gau!nôab !nâ #khanu tsî a !gaisagu !kharaga!nāgu #âibasengu - khomaisaon, xoamû#gaib tsî mîdilluib ge !laubexa hoallae #hanu tsî sîsenxa
2	12-15	- lurus ge #âi#gaexa !khaina ūhâ xawe llawosa tama (lgaebas) !naetisa !gāise !hûi#uisa tsîga tsî #ōrisasiba ūhâ hîa amab tsāsiba ra #nuwi xawe llawosase !khōlgarasa tama (xoalgālgā) !gōal#gōasa !nōb di ūloasa #noaloade mā tsî !nîna ra #nuwikhâi, #âilgauga !gaellares ge !gaisa tama (#noagus) !nî !kharaga #âibasen !amllarelgau, xawe !naetib !gui #âibasen!nōaga !guilgās dib ge !guilgaubesiba ra #nuwi - khomaisaon tsî mîdilluib ge !nāsase a #hanu, loro dīsāna !gom khomaisaon tsî !gapilgau mîn !nâ
3	8-11	- lurus ge !oalū tsî !nān !nâ amao!nâ (lgaebas) !nî ūloasa tsîga tsî #ōrisasib, !naetib !gaeba xoas dib hā xawe (xoalgālgā) - loro !nōb di #noaloade ra mî xawes ge omkhâisa supu!nâ tsî hoallae !nâulāxa tama; !nî mûmûsa !guilgās #âilgaugu dis (#noagus) !nî !kharaga gaxusib tsî !amllarelgau ūhâ #âibasengu, hoalloa lō-aisa māsiba !aromas ose - khomaisaon ge sîsenûsa xawe sîsenxa tama; mîdilluib #hanu xawe #khoamîn sîsenûsa ra !ganlgē
4	4-7	- lurus ge supu, !kharese a !llkhâ xūn !guina !khō#gā hā (lgaebas) !gui#ams ge !naetisa #ōrisasiba ūhâ tsî !nāsase !gaeba rase xoasa (xoalgālgā) - loro #noagu !khaide ūhâ hîa khora#uihe !loade (#noagus) !nî !gui!nāxa #âibasen !amllarelgau xawe #ōrisasiba !hawese !khōlgara tama !nāsase #hanu !gao!gao khomaisaon; !naetisa mîdilluib
5	0-3	- lurus ge !gaellaresa tama tsî !gomse ra saohe (lgaebas) - hoalnā-aixa tsib #hōas dib ge !gāsa tama tsî omkhâisa tama (xoalgālgā) #noagudi ge #kharose ra !gau tsî !garusa (#noagus) - loro #hanu #âibasen !amllarelgau ra !gui!gāhe !khaera khomaisaon sîsenūs, xoamû#gaib #âikorobe, supu mîdilluib, tsî !nān !nâ #hanu tama

E #ÂKHAOB : GARU-A XOAS (INUBU IÂDI)

IHaralâis IGûbadi

!lkhâ!lkhâsenaon ge nî !lkhâ in:

!HIIG3X1 mâisaogu #âilgaugu tsî mû#gâlgauga î xoas !nâ-û mâi-ai!â !gon!gonsa sîsen#uib
!aroma

!HIIG3 X3 !nâu#harugu hō!âde tsî !gâi#ui tare-en ra #âi, tsâ tsî mûnanai !khaisa

!lkhâ!lkhâsenaon ge nî !lkhâ in:

!HIIG4GM2 #âibasen !amllares di !lgaraga sîsenû !hoas tsî xoas !nâ

!HIIG4GM3 sîsenû hoa khomaisaona #hanuse, sîsenxasib !aroma tsî !gam#âixasiba #gōsen

IHarib	IGôab	Xoalgālgās
1	8 – 10	- lō-unus tsî gowa!lgaub ge hoase a ūloasa - ūloasa tsî !gau!nôab !nâ #khanu tsî !gaisa !kharaga!nâgu #âibasengu - khomaisaon, xoamû#gaib tsî mîdilluib ge !laubexa hoallae #hanu tsî sîsenxa
2	6 – 7	- ūloasa lō-unus, xawe soan !nâb ge gowa!lgauba ra !nâ!gâhe !nîkhamakō !kharaga!nâgu #âibasengu, xawe !gui!gās !naetib ge !guilgauxasiba ra #nuwi - khomaisaon tsî mîdilluib ge !nāsase a #hanu; loro dīsān ge !gom khomaisaon tsî !gapilgau mîn !kha dīsa
3	4 – 5	- lō-unus ge !nîllae !gau tama tsî !nān !nâ !khōlgarasa tama !nî !kharaga gaxusib tsî !amllare!gaub #âibasengu, hoallae lō-aisa māsiba #nuwis !aroma tamase - khomaisaon sîsenūsa xawe hoallae sîsenxa tama; mîdilluib #hanu xawe #khoamīna sîsenūsa ra !gan!gē
4	2 – 3	!nî #an!gās lō-unus dis !nî #hanu #âibasen !amllares xawe #hanusiba !hawese !khōlgara !lkhâ tama !gao!gao khomaisaon #hanu sîsenūs; mîdilluib !naetisa
5	0 – 1	- ūloasa tama lō-unus - loro #hanu #âibasengu tsî !gui!gâsa !amllare!gaub !khaera khomaisaon sîsenūs, xoamû#gaib #âikorobe, supu mîdilluib, tsî !nān !nâ #hanu tama

F #Âkhaob : IHaralâis IGôan #Haweb #Guro Gowagu dib Xrat 8

IONS	TERMAINS	IGâs & Ihoas			Khomais & xoas						IHARAIÂIS IIGÔAB	1ro TERMAINS-IAMS-IÂIS IGÔAB	TERMAINS INURIB IGÔAB: IHARAIÂIS + TERMAINS IAMS IÂIS (150 ÷1.5)	2lîr TERMAINS-IAMS-IÂIS IGÔAB	TERMAINS INURIB IGÔAB: IHARAIÂIS + TERMAINS IAMS IÂIS (150 ÷1.5)	IHARAIÂIS KAIIGÔAB T1+T2+T3 (300 ÷6)	KURIB IAMS IÂIS IIGÔAB (100÷2)	#NÛIHKHUNIS IIGÔAB
		Ai#homisa tama amke-aibes	Ai#homisa amke-aibes	KAIIGÔAB	Khomais Ikhâlâis & daoligausa xoas	Gowasisenûs	Garu a xoas: Iamllareb	Garu a xoas: Inubu xoalâs	Xoatans Ilgui#ams	KAIIGÔAB								
		10	10	20	20	10	20	10	20	80	100	50	100	50	100	50	50	100
1.	1																	
	2																	
	3																	
2.	1																	
	2																	
	3																	
3.	1																	
	2																	
	3																	
4.	1																	
	2																	
	3																	
1ro Termains Mû#am-ao-i IOns: Xoa!gaob: #Aib: Tsês:		2lîr Termains Mû#am-ao-i IOns: Xoa!gaob: #Aib: Tsês:										3lîr Termains Mû#am-ao-i IOns: Xoa!gaob: #Aib: Tsês:						

G #Âkhaob : IHaralâis IGôan #Haweb #Guro Gowagu dib Xrat 9

IONS	TERMAINS	IGâs & Ihoas			Khomais & xoas						1ro TERMAINS-İAMS-İÂİS İGÔAB	TERMAINS İNURİB İGÔAB: İHARİÂİS + TERMAINS İAMS İÂİS (150 ÷ 1.5)	2İİ TERMAINS-İAMS-İÂİS İGÔAB	TERMAINS İNURİB İGÔAB: İHARİÂİS + TERMAINS İAMS İÂİS (200 ÷ 2)	İHARİÂİS KAIİGÔAB T1+T2+T3 (300 ÷6)	KURİB İAMS İÂİS İİGÔAB (100÷2)	#NÛİİKHUNİS İİGÔAB	
		Ai#homisa tama amke-aibes	Ai#homisa amke-aibes	KAIİGÔAB	Khomais İkhâtâİs & daolİgausa xoas	GowasİsenÛs	Garu a xoas: İamlİareb	Garu a xoas: İnubu xoaİâs	Xoa#ans İİguİ#ams	KAIİGÔAB								
		10	10	20	20	10	20	10	20	80								
		100																
5.	1																	
	2																	
	3																	
6.	1																	
	2																	
	3																	
7.	1																	
	2																	
	3																	
8.	1																	
	2																	
	3																	
1ro Termains Mû#am-ao-i İOns: Xoaİgaob: #Aİb: Tsēs:		2İİ Termains Mû#am-ao-i İOns: Xoaİgaob: #Aİb: Tsēs:										3İİ Termains Mû#am-ao-i İOns: Xoaİgaob: #Aİb: Tsēs:						

The National Institute for Educational Development
Private Bag 2034
Okahandja
NAMIBIA

Telephone: +264 62 509000
Facsimile: +264 62 509073

E-mail: media@nied.edu.na
Website: <http://www.nied.edu.na>